

‘Monumenten en Dorpsvernieuwing’

Inleiding.....	2
1. Aanleiding ‘Monumenten en Dorpsvernieuwing’	3
2. Een korte terugblik.....	4
3. Rijks- en provinciaal beleid	5
3.1. Nota Belvédère en nota Ruimte	5
3.2. Integraal omgevingsbeleid (IOB) van Zeeland	5
3.3. Het Zeeuwse Nationaal Landschap	5
3.4. Provinciaal monumenten- en archeologie beleid	6
4. Monumentenzorg	7
4.1. Het waarom van monumentenbehoud	7
4.2. Rijksmonumentenbeleid tot nu toe	7
4.3. Archeologische monumentenzorg	7
4.4. Provincie en rijksmonumenten	8
4.5. Gemeente en rijksmonumenten	8
5. De nieuwe monumentenzorg	10
5.1. Kansen voor monumentenzorg	10
5.2. Rijksbeleid vanaf 1 januari 2006	10
5.4. Nieuw gemeentelijk monumentenbeleid.....	11
5.5. Aanwijzingsprocedure gemeentelijke monumenten	11
5.6. Aanwijzingsprocedure Rijksmonumenten	12
5.7. De nieuwe monumentenverordening	12
5.8. De welstandmonumentencommissie.....	13
5.9. Advies en informatie.....	13
5.10. Gebruiksvriendelijke databank	13
6. Dorpsvernieuwing	15
6.1. Het Rijk en de Wet Stedelijke Vernieuwing	15
6.2. Provincie Zeeland.....	15
6.3. Gemeente Borsele en het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV)	15
6.4. Borsele en dorpsvernieuwing	15
6.5. Opplussen woningen.....	16
6.6. Verplaatsen en saneren bedrijven.....	16
6.7. Samenwerking met woningcorporatie R&B Wonen	16

7. Communicatie, fondsen en budgetten	17
7.1. Communicatie	17
7.2. Open Monumentendag.....	17
7.3. Revolving fund: Cultuurfonds voor Monumenten Zeeland	17
7.4. Subsidie Landschapsbeheer Zeeland	18
7.5. Sponsoring en adoptie	18
7.6. De budgetten voor monumenten en dorpsvernieuwing.....	19
8. Subsidiëring op grond van een gemeentelijke subsidieverordening	20
8.1. Subsidieverordening Monumenten en Dorpsvernieuwing 2006.....	20
8.2. Instandhouding monumenten.....	20
8.3. Dorpsvernieuwing.....	20
8.4. De technische staat van het monument	20
8.5. Rapportages inspectie monumenten.....	21
8.6. Subsidie voor abonnement op de Monumentenwacht	21
8.7. Subsidiabele activiteiten en kosten	22
8.8. Subsidie monumenten en dorpsvernieuwing	22
Epiloog	23
Bijlage I.....	24
De rijks- en gemeentelijke monumenten	24
Bijlage II.....	25
De gemeentelijke Monumentenverordening en de Subsidieverordening Monumenten en Dorpsvernieuwing.....	25

Inleiding

Landelijk is sprake van een toegenomen belangstelling voor het platteland. Het platteland maakt een proces van sociale verandering door, waarbij maatschappelijke ontwikkelingen naast zorgen ook kansen met zich meebrengen. Het nieuwe dorpsvernieuwingsbeleid richt zich op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en op verbetering van de leefbaarheid in de kernen. Het gaat om een duurzame aanpak van de sociale, ruimtelijke, economische en groene kwaliteit van de kleine kernen met bijbehorende buitengebieden. Daarbinnen verdienen monumenten en oude structuren veel aandacht. Monumentenzorg is dan ook vooral ruimtelijk kwaliteitsbeleid, gericht op alle boven- en ondergrondse cultuurhistorische elementen met een waarde die zich laat vangen in termen als 'uniek', 'zeldzaam' of 'bijzonder'. De gemeente Borsele erkent zijn verantwoordelijkheid op dit even interessante als gevoelige terrein. Op eigen kracht kan zij echter geen wonderen verrichten. Alleen door samenwerking met bewoners en andere partijen kan Borsele zich verder ontwikkelen tot een dynamische monumentengemeente die niet alleen wordt gewaardeerd door de eigen bewoners en bedrijven, maar ook door bezoekers.

1. Aanleiding 'Monumenten en Dorpsvernieuwing'

De aanleiding om tot nieuw beleid te komen is onder meer de 'oude' subsidieverordening Dorpsvernieuwing. Deze subsidieverordening stamt uit 1995 en is aan vernieuwing toe. Op grond van de 'oude' subsidieverordening kan onder bepaalde voorwaarden subsidie toegekend worden voor verbetering van woningen, beeldbepalende panden, gemeentelijke monumenten en panden in bezit van de woningcorporatie. Daarnaast dateert de subsidieregeling 'Onderhoud Monumenten' uit 1992 en ook deze subsidieverordening is aan restauratie toe. Met de komst van de nieuwe rijksregeling voor monumenten, het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim), die met ingang van 1-1-2006 in werking is getreden, is het noodzakelijk te komen tot nieuw gemeentelijk beleid en nieuwe verordeningen.

Gemeentelijk beleid is meer dan alleen de wettelijk verplichte taken. Op verschillende terreinen, zoals volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, vindt er verregaande decentralisatie plaats. Ook het stads- en dorpsvernieuwings-, monumenten- en archeologiebeleid wordt opgenomen in deze herverdeling van taken. De uitdaging is om het beleid zodanig vorm te geven dat kan worden aangesloten op de wensen van de bewoners, zonder dat de beschermde (on)bebouwde omgeving (onherstelbaar) wordt aangetast. Dorpsvernieuwing is ook zorg voor en in de leefomgeving van de bewoners. Voor de gemeente Borsele betekent dorpsvernieuwing bovendien hoge eisen stellen aan de sociale kwaliteit en vitaliteit van de omgeving.

De gemeenteraad heeft op 9 juni 2005 aangegeven om monumenten en dorpsvernieuwing samen te voegen tot één gemeentelijk monumenten- en dorpsvernieuwingsbeleid. De gemeente streeft met deze integrale aanpak de leefbaarheid en het culturele erfgoed daar waar nodig te behouden en te versterken.

2. Een korte terugblik

De gemeente Borsele voert sinds de Monumentenwet van 1988 een actief monumentenbeleid. De toenmalige gemeenteraad heeft gezegd, dat de gemeentelijke zorg voor zowel de bebouwde omgeving als het buitengebied, zich in belangrijke mate diende te richten op het behoud en herstel van het historisch karakter van de gemeente. Monumenten maken immers deel uit van de historische stedenbouwkundige en landschappelijke structuur. Hierbinnen zijn zij meestal karakter- en gezichtsbepalende elementen en vervullen voor de bewoners en bezoekers een identificatiefunctie. Vanuit maatschappelijk oogpunt moet dan ook veel waarde worden gehecht aan het behoud van historische bebouwing en landschappen. Afhankelijk van de specifieke aard en de gebruiksfunctie, kunnen monumenten worden aangemerkt als recreatieve attractiepunten en als vestigingsmotief voor bedrijven en burgers.

Naast het traditionele monumentenbeleid voert de gemeente een actief dorpsvernieuwingsbeleid. Niet alleen op basis van het algemeen volkshuisvestingsbeleid, maar ook vanuit een oogpunt van het behoud van de karakteristieke waarden van de verschillende kerkdorpen. Dit beleid uit zich niet alleen in het eventueel beschikbaar stellen van gemeentelijke subsidie, maar ook door zo nodig strenge welstandseisen op te leggen. Sinds 2000 zijn de monumentencommissie en de welstandscommissie samengevoegd. De monumenten en beeldbepalende gebouwen zijn aangewezen omwille van hun architectonische waarde, historische betekenis en/ of harmonieuze samenhang met de omgeving (deel van een waardevol dorpsgezicht). De Zeeuwse schuurboerderijen zijn karakteristiek voor de streek en daardoor vanuit cultuurhistorisch oogpunt waardevol. Het beleid is erop gericht het bijzondere karakter van het gebouw te behouden en waar mogelijk te versterken.

De gemeente Borsele heeft 99 rijksmonumenten en 36 gemeentelijke monumenten. Kenmerkend voor de rijksmonumenten is het grote aantal boerderijmonumenten. Binnen de gemeente Borsele zijn twee van rijkswege aangewezen beschermde dorpsgezichten, namelijk voor de dorpen Nisse en Borssele. Het dorp Baarland wordt aangemerkt als een potentieel beschermd dorpsgezicht. Binnen de beschermde dorpsgezichten wordt een actief beleid gevoerd voor het behoud van de beeldbepalende panden.

3. Rijks- en provinciaal beleid

3.1. Nota Belvédère en nota Ruimte

Centraal in het ruimtelijk beleid van Nederland staan op dit moment de begrippen ruimtelijke kwaliteit en culturele identiteit. In 1999 presenteerden drie ministeries gezamenlijk de nota Belvédère. Deze beleidsnota is geheel gewijd aan de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting. Het doel is volwaardige integratie van cultuurhistorische waarden bij planvorming en uitvoering. In de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening was één van de doelstellingen van het nationaal ruimtelijk beleid; het streven naar vitale en aantrekkelijke steden. Daarnaast het streven naar een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied waarbij de aanzienlijke vraag naar meer ruimtelijke kwaliteit samengaat met de doorgaande behoefte aan extra ruimte. Bij de vereiste verandering van het bestaande bebouwde gebied en van het buitengebied is meer aandacht gekomen voor leefbaarheid, veiligheid en gezondheid. In de nieuwe nota Ruimte, die in de plaats komt van de Vijfde Nota, blijven deze aandachtspunten integraal overeind. Bovendien komt het cultureel erfgoed aan de orde in de rijksnota's: 'Ontwerpen aan Nederland', de 'Cultuurnota' en 'Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur'.

3.2. Integraal omgevingsbeleid (IOB) van Zeeland

Cultuurhistorie en archeologie zijn ingebed in het Integraal Omgevingsbeleid (IOB) en het gedachtegoed van Belvédère. Het Integraal Omgevingsplan (IOP) van de provincie Zeeland integreert het beleid voor ruimtelijke ordening, milieu en water, landschap en wonen. Het plan is de wettelijke opvolger van het streekplan Zeeland, het milieubeleidsplan en het waterhuishoudingsplan. In het IOP is apart aandacht besteed aan het Nationaal Landschap Zuidwest Zeeland, met daarin specifiek beleid van wonen en werken. Hoewel de onlangs verschenen (rijks)nota 'Ruimte' vasthoudt aan de bundeling van wonen en werken, geeft de nota ook meer ruimte voor regionaal maatwerk. In de provinciale woonvisie wordt deze ruimte ingevuld door de consument centraal te zetten. Dit betekent ook dat er meer aandacht besteed moet worden aan de gevolgen voor de bestaande woningvoorraad. Leegstand en verpaupering dienen bestreden te worden. In het provinciaal omgevingsplan wordt vastgehouden aan het uitgangspunt van een gematigde groei van het aantal inwoners.

3.3. Het Zeeuwse Nationaal Landschap

Het Zeeuwse Nationaal Landschap is het voorlopige resultaat van circa 1000 jaar wonen en werken in het deltagebied. Het is daarmee de herkenbare uitdrukking van de verschillende grondgebruiksfuncties, zoals landbouw, recreatie, natuur en stedelijke functies. Doel is het behouden en versterken van de identiteit, diversiteit en belevingswaarde van het Zeeuwse landschap. Het Zeeuwse Nationale Landschap bestaat uit Walcheren, de zak van Zuid-Beveland en West Zeeuws-Vlaanderen. Voor de woningbouwontwikkeling in deze gebieden dient, in het verlengde van de voorwaarden vanuit de nota Ruimte, in overleg met de regio en in afstemming met het rijk invulling gegeven te worden aan Zeeuws maatwerk. Hierbij staat de realisatie van kwalitatieve doelstellingen centraal. Binnen de gegeven kaders neemt de sociaal-economische ontwikkeling een gelijkwaardige positie in ten opzichte van natuur, landschap en recreatie. De provincie Zeeland staat voor de opgave om samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties een uitvoeringsprogramma voor het Nationaal Landschap Zuidwest Zeeland op te stellen. De constante strijd met het water is nog steeds herkenbaar in het Zeeuwse landschap. Elk deelgebied kent zijn eigen kernkwaliteiten. De kernkwaliteiten van de zak van Zuid-Beveland bestaan uit het groene karakter door fijnmazige kleinschaligheid, het polderpatroon en de kreekrestanten. De verspreid liggende dorpen vormen tevens een gezichtsbepalend onderdeel van het Nationaal Landschap. Het provinciale uitvoeringsprogramma zal aandacht besteden aan behoud en ontwikkeling van grondgebonden landbouw, natuur, landschap, cultuurhistorie, toerisme en recreatie. Het rijk en de provincie helpen mee bij projecten die de kernkwaliteiten versterken door een aantal daarvan financieel te ondersteunen. Het landschap is zeer gebaat bij een

goed functionerend en een vitaal platteland. Het Rijk (LNV en VROM) heeft voor twee jaar middelen beschikbaar gesteld als bijdrage voor investeringen in de Nationale Landschappen. De provincies, de gemeenten en andere regionaal betrokkenen dragen eveneens bij. Een structurele bijdrage van het Rijk voor na 2007 zal nader worden onderzocht. Hierover zullen in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied afspraken gemaakt worden. Daarnaast zal het Rijk nagaan welke Europese middelen beschikbaar kunnen worden gemaakt voor Nationale Landschappen.

3.4. Provinciaal monumenten- en archeologie beleid

Archeologie en cultureel erfgoed zijn onderdeel van het omgevingsplan. Het archeologisch erfgoed bevindt zich grotendeels onzichtbaar in de bodem en wordt deels bedreigd door de toenemende druk op de ruimte. In navolging van de ondertekening van het Verdrag van Malta verschijnt in de loop 2006 de Zeeuwse beleidsnota Archeologie. Het beleid uit deze nota is erop gericht dat archeologische waarden zo vroeg mogelijk in planvormingsprocessen worden meegewogen. Voor gebieden met een archeologische verwachtingswaarde is (bij planuitvoering) archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk. Hierbij geldt het principe dat de verstoorder (in dit geval de initiatiefnemer) de kosten voor onderzoek naar en behoud van de archeologische waarden betaalt. De provincie kan, na implementatie van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving, gebieden aanduiden als archeologisch attentiegebied, wanneer deze onvoldoende (planologisch) beschermd worden. Alle terreinen die op de Archeologische Monumentenkaart zijn aangeduid als terrein met zeer hoge, en archeologische waarden, dienen, evenals de kernen van hoge archeologische waarden, op 1 januari 2009 een planologische bescherming te hebben. Van gemeenten wordt verwacht dat zij deze bescherming opnemen in hun bestemmingsplannen. Een van de speerpunten van het provinciale monumentenbeleid voor de komende vier jaar is het behoud en de ontwikkeling van het cultureel erfgoed, zowel materieel als immaterieel. Op dit beleidsterrein is de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland als dragende instelling de belangrijkste provinciale partner. Voor de relatie tussen ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie wil de provincie een prominentere plaats inruimen. Dit sluit aan op het rijksbeleid. Om een geordend overzicht van de voornaamste cultuurhistorische kenmerken en waarden beschikbaar te hebben, investeert de provincie Zeeland fors in het opstellen van Cultuurhistorische Hoofdstructuur van Zeeland. Hierin zijn (steden)bouwkundige, archeologische en historisch geografische elementen en structuren in kaart gebracht. Met de Cultuurhistorische Hoofdstructuur kan de cultuurhistorische factor op een relatief eenvoudige wijze in de planvorming van de diverse overheden worden meegewogen. Tevens zal inbedding van cultuur- historie in het Integraal Omgevingsbeleid (IOB) plaatsvinden.

4. Monumentenzorg

4.1. Het waarom van monumentenbehoud

Monumenten boven en onder de grond maken de cultuurhistorie van Borsele zichtbaar, leesbaar en beleefbaar. Met creativiteit en durf, door samenwerking, stimulering en voorlichting, door presentatie en educatie geeft de gemeente samen met bewoners en partijen de geschiedenis van de gemeente een nieuw leven. Archeologische vondsten en vindplaatsen, gebouwde monumenten en historische structuren zijn onmisbaar voor de identiteit, ruimtelijke kwaliteit, beleving en het imago van Borsele. Identiteit en ruimtelijke kwaliteit zijn speerpunten van beleid in alle sectoren die invloed hebben op de ruimtelijke ordening. Maar ook beleving en imago. Cultuurhistorie speelt bij deze begrippen een essentiële rol en biedt kansen. Ook binnen de samenleving manifesteert zich een steeds grotere belangstelling voor cultuurhistorie, waarbij voor het brede publiek beleving en ervaring voorop staan. Het cultureel erfgoed van Borsele is uniek en speelt een cruciale rol in de cultuurrecreatie, toerisme en economie van de gemeente. Het nieuwe beleid laat zien op welke wijze het erfgoed – zowel onder als boven de grond – ingezet wordt om alle potenties op dit terrein optimaal te benutten. Aan de basis van het geheel van monumentenzorg (waaronder de archeologische monumentenzorg) ligt een zorgvuldig behoud, beheer, bescherming en onderzoek.

4.2. Rijksmonumentenbeleid tot nu toe

Sinds de invoering van de Monumentenwet in 1988 hebben de gemeenten een grotere verantwoordelijkheid bij het instandhouden van rijksmonumenten. Zij zijn het aanspreekpunt voor de burger, bepalen beleid en (financiële) prioriteiten en begeleiden restauraties. Voorwaarde is wel dat de gemeente beschikt over een monumentenverordening en een onafhankelijke monumentencommissie. Tegelijk met de Monumentenwet is in 1988 het subsidiesysteem aangepast. Dit resulteerde in de Brom (Besluit rijkssubsidiëring onderhoud monumenten 1990), de Brrm (Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten 1991) en de Brhb (Besluit rijkssubsidiëring historische buitenplaatsen 1994). In deze rijksregelingen is een deel van de oorspronkelijke restauratiesubsidie voor belastingplichtige eigenaren van monumenten, vervangen door een restauratiehypotheek. Vooral met het overhevelen van het vergunningstelsel hebben de gemeenten een omvangrijke en verantwoordelijke taak ten aanzien van rijksmonumenten erbij gekregen. Het Rijk is verantwoordelijk voor de aanwijzing van rijksmonumenten en de te beschermen stads- en dorpsgezichten. De gemeente heeft hierin een belangrijke adviserende stem. De aanwijzing van beschermde rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten is een bevoegdheid van de minister van OCW. De aanwijzing kan gebeuren op eigen initiatief van de minister, maar kan ook het gevolg zijn van een verzoek van belanghebbenden. Alvorens de minister een monument aanwijst als beschermd monument vraagt hij advies aan de gemeenteraad. De als beschermd aangewezen monumenten worden ingeschreven in het rijksregister. Van de inschrijving ontvangt de gemeente een afschrift.

4.3. Archeologische monumentenzorg

In Nederland zijn opgravingen en vondsten geregeld in de Monumentenwet van 1988. Daarin is onder meer vastgelegd dat opgravingen aan een vergunning gebonden zijn en dat een eigenaar kan worden verplicht archeologisch onderzoek op zijn terrein toe te laten. Een niet verstoorde bodem is nog steeds de beste waarborg voor behoud van archeologische zaken. Bovendien gaat men er vanuit dat de onderzoeksmethoden in de toekomst beter zullen zijn dan nu. Reden om nu alleen dat te doen wat strikt nodig is. Het 'Verdrag van Malta' 1992 gaat over de bescherming van het archeologisch erfgoed. Eén van de hoofddoelstellingen is 'het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid'. De term 'archeologisch' is in dit verband misleidend omdat het breder is dan het Nederlandse begrip. Het gaat in het Verdrag van Malta om archeologie en bouwhistorie. Ook de bouwhistorie levert namelijk een belangrijke bijdrage aan de reconstructie van onze bestaansgeschiedenis. Fundamenteel in het verdrag is dat verstorende ingrepen voorafgegaan worden door zorgvuldig archeologisch

en/of bouwhistorisch onderzoek. Het verdrag gaat er daarbij vanuit dat de verstoorder de kosten van onderzoek en documentatie draagt. Bovendien heeft de eigenaar een vrijwaring nodig voor hij met de (bouw)werkzaamheden kan beginnen. Die krijgt hij als het archeologisch en/of bouwhistorisch onderzoek is afgerond of als er geen archeologische- of bouwhistorische waarden (meer) in het geding zijn. Wanneer van tevoren geen archeologisch en/of bouwhistorisch onderzoek is verricht, bepaalt de Monumentenwet dat werkzaamheden kunnen worden stilgelegd wanneer vondsten worden aangetroffen.

4.4. Provincie en rijksmonumenten

De provincie heeft in het Brm 1997 een medebewindstaak en voert daarnaast een eigen provinciaal beleid. Het rijk heeft bepaald dat de budgetten voor de niet-budgethoudende gemeenten¹ naar de provincies zijn overgeheveld, omdat het rijk versplintering van budgetten tegen wil gaan. Ieder jaar stelt de provincie voor de Zeeuwse 'niet-budgethoudende' gemeenten (zoals Borsele) het Provinciaal Restauratie Uitvoeringsprogramma op. Met het ingaan van de nieuwe rijksregeling (Brim) stopt het indienen van een (restauratie-)uitvoeringsprogramma bij de provincie Zeeland. De nieuwe rijksregeling wordt gefaseerd ingevoerd. (De oude rijksregelingen worden in de komende jaren tot 2012 afgebouwd). Het nieuwe provinciale beleid is er vooral op gericht restauraties te voorkomen. Echter het instandhouden van specifiek gebouwd erfgoed met een karakteristiek eigen uiterlijk, voortkomend uit de specifieke functie, geeft steeds meer problemen. De oorspronkelijke functie hiervan vervalt geheel of gedeeltelijk en het pand wordt onrendabel. Inspanningen om deze op een verantwoorde wijze in de toekomst in te passen wil de provincie ondersteunen. Dit programma richt zich enerzijds op behoud, bescherming en beheer van cultureel erfgoed en anderzijds op (her)gebruik hiervan. De provincie continueert vanuit haar eigen beleid de onderhoudssubsidies voor kerken, kastelen, landhuizen, buitenplaatsen, molens, rieten daken, schaapskooien en de draaipremieregeling voor molens.

4.5. Gemeente en rijksmonumenten

De bevoegdheid voor het al dan niet verlenen van een vergunning tot wijziging, afbraak of verwijdering van een beschermd rijksmonument berust bij het college van burgemeester en wethouders van burgemeester en wethouders van de gemeente waarin het monument zich bevindt. Mits de gemeente beschikt over een gemeentelijke monumentenverordening, waarin tenminste de instelling van een gemeentelijke welstandmonumentencommissie is geregeld. Deze bevoegdheid is dan ook begin jaren '90 aan de gemeente Borsele overgedragen. De gemeente beslist niet indien het gaat om een archeologisch monument of een monument dat in gebruik is bij de minister van Defensie en tevens een militaire bestemming heeft. De gemeentelijke taken ten gevolge van het Besluit restauratie rijksmonumenten 1997 (Brm 1997) zijn de volgende:

- Het indienen van een (restauratie-)uitvoeringsprogramma bij de provincie Zeeland²;
- Het al dan niet verstrekken van bouw- of sloopvergunning bij rijksmonumenten en, binnen beschermde stads- en dorpsgezichten, bij aanpalende objecten;
- De begeleiding van concrete restauratieaanvragen;
- Het aan de hand van de Leidraad Subsidiabele Kosten vaststellen van het subsidiepercentage en de hoogte van het subsidiebedrag bij restauraties;
- Het afwikkelen van de financiële tussen- en eindverantwoording bij restauraties;
- Informatie verstrekken ten behoeve van lokale, particuliere eigenaren van rijksmonumenten.

Met het ingaan van de nieuwe rijksregeling (Brim) per 1-1-2006 stopt weliswaar het indienen van een uitvoeringsprogramma bij de provincie, maar de overige taken en werkzaamheden

¹ Een gemeente met minder dan honderd monumenten is een 'niet-budgethoudende' gemeente.

² Met het ingaan van de nieuwe rijksregeling (Brim) stopt het indienen van een (restauratie-) uitvoeringsprogramma bij de provincie Zeeland.

blijven de verantwoordelijkheid van de gemeente. De gemeente investeert immers ook zelf in monumenten, zowel financieel, als met behulp van kennis en advies. In toenemende mate is de gemeente in (permanent) gesprek met (rijks-)monumenteneigenaren over belangrijke zaken betreffende het monument. Hierbij gaat het niet alleen over monumentenvergunningen, maar ook over andere ondersteunende werkzaamheden, zoals advies bij onderhoud, steun bij subsidieaanvragen, etc.

5. De nieuwe monumentenzorg

5.1. Kansen voor monumentenzorg

Het sterk benutten van de cultuurhistorische identiteit van het stedelijk en het landelijk gebied biedt volop kansen en vormt een belangrijk uitgangspunt van het ruimtelijk beleid.

Cultuurhistorie is een inspiratiebron voor (landschaps)architectuur en vormgeving. Integratie, vermaatschappelijking, verbreding en een ontwikkelingsgerichte benadering zijn daarbij kernbegrippen. Ook het actief instandhouden en verbeteren van grotere cultuurhistorische structuren, zoals de beschermde dorpsgezichten en de dijenstructuur, geeft betekenis aan het heden én de toekomst. Binnen het nieuwe beleid is de verschuiving in de aandacht van alleen het object naar het object én de omgeving als één geheel inmiddels verankerd. Voor het gemeentelijk beleid ligt hierin een grote uitdaging. Dit bewustzijn is, in een tijd waarbij beleving een steeds grotere plaats inneemt, een sterk punt. Om dit te realiseren is de samenwerking tussen verschillende beleidsterreinen van essentieel belang: ruimtelijke ordening, economie, volkshuisvesting en cultuur. De beste garantie voor instandhouding van een monument is het hebben van een goede functie. Hierdoor krijgt het naast zijn intrinsieke waarde, een meerwaarde voor de samenleving. Een monument dat in gebruik is, heeft bovendien economische waarde. De huidige (al dan niet oorspronkelijke) functie hoort bij de geschiedenis van het pand.

5.2. Rijksbeleid vanaf 1 januari 2006

Het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim) is op 1 januari 2006 ingegaan. Het nieuwe systeem is gestart voor Woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie. In de praktijk betekent dit de voortzetting van de huidige Restauratiefonds-hypotheek. Voor de andere monumenten dan woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie wordt het Brim gefaseerd ingevoerd. Wanneer stromen de categorieën in?

Jaar	Categorie
2006	molens, kastelen, landhuizen e.d., horeca-instellingen
2007	boerderijen, woonhuizen, delen van woonhuizen, weg- en waterwerken
2008	openbare gebouwen, verdedigingswerken, liefdadige instellingen, losse objecten
2009	kerkelijke gebouwen en kerkelijke objecten/onderdelen met hoogste rijksmonumentnummers: 45.950-530.000
2010	kerkelijke gebouwen en kerkelijke objecten/onderdelen met hoogste rijksmonumentnummers: 1-26.099
2011	kerkelijke gebouwen en kerkelijke objecten/onderdelen met rijksmonumentnummers: 26.100-45.949

Het nieuwe rijksbeleid hanteert in plaats van de begrippen onderhoud en restauratie alleen de term 'instandhouding'. Dit betekent ook zo min mogelijk verschillende categorieën monumenten en subsidiepercentages en een directe relatie tussen aanvrager en verlener van financiële steun. Om de aanvraagprocedure over zo min mogelijk schijven te laten verlopen zal de rol van gemeente en provincie bij de subsidieverlening komen te vervallen³. In de nieuwe rijksregeling staat goed en planmatig onderhoud centraal. De uitvoering van het Brim is in handen van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) en het Nationaal Restauratiefonds (NRF). In het nieuwe rijksbeleid komt de nadruk te liggen op het

³ Advisering, bouwinspectie en het verstrekken van een monumentenvergunning bij aanpassing van monumenten is en blijft de verantwoordelijkheid van de gemeente.

instandhouden van objecten die al gerestaureerd zijn. Gebouwen die nog niet zijn opgeknapt komen in deze Brim-regeling niet meer voor. Voor objecten in particulier eigendom is de nieuwe regeling nauwelijks een bedreiging omdat eigenaren goedkope restauratiehypotheken kunnen krijgen. Dat kan via het NRF of via een commerciële hypotheekverstrekker. Ook kunnen belastingplichtige eigenaren een deel van hun onderhoudskosten fiscaal verrekenen. Het betreft hier alleen rijksmonumenten.

5.3. Periodiek instandhoudingsplan (Pip)

Om in aanmerking te komen voor een rijkssubsidie van de Brim-regeling, moet de eigenaar van een monument bij het aanvraagformulier een periodiek instandhoudingsplan (Pip) voor zes jaar indienen. Dat Pip moet:

- gebaseerd zijn op een bouwkundig inspectierapport (niet ouder dan twee jaar en bijvoorbeeld opgesteld door een architect of monumentenwacht);
- een overzicht geven van de voorgenomen werkzaamheden;
- de beoogde resultaten beschrijven (bestek, besteksparagraaf of werkschrijving);
- een meerjarenplan voor de werkzaamheden bevatten;
- een meerjarenbegroting bevatten.

De RDMZ en het NRF voeren het Brim uit. De eigenaar krijgt snel een beschikking op de aanvraag voor subsidie of een lening. De gemeente blijft wél het loket en aanspreekpunt voor vergunningen. De RDMZ is verantwoordelijk voor de subsidiëring; de gemeenten voor vergunningen. Dat vraagt om de nodige afstemming.

5.4. Nieuw gemeentelijk monumentenbeleid

De gemeente Borsele kent drie verordeningen op het gebied van monumentenzorg:

- Monumentenverordening gemeente Borsele (1992);
- Subsidieverordening dorpsvernieuwing gemeente Borsele (1992);
- Subsidieregeling onderhoud monumenten (1995).

De monumentenverordening voldoet niet aan de Wet dualisering gemeentebestuur en de Algemene wet bestuursrecht. De twee eigen subsidieregelingen Dorpsvernieuwing en Monumentenzorg, dateren uit 1992 en 1995. Sindsdien is er veel veranderd. Het gemeentelijke beleid beperkt zich al lang niet meer tot het beschermen van individuele gebouwen. In het nieuwe beleid gaat het om de totale samenhang van bebouwing en inrichting van de (openbare) ruimte.

Daarnaast heeft de nieuwe rijksregeling, het Brim haar doorslag op het gemeentelijke beleid. Dit maakt nieuw gemeentelijk beleid en nieuwe verordeningen noodzakelijk. Het beleid zal zodanig uitgevoerd worden dat kan worden aangesloten op de wensen van de bewoners, zonder dat de beschermde (on)bebouwde omgeving (onherstelbaar) wordt aangetast. De gemeente is verantwoordelijk voor de rijksmonumentenzorg binnen haar eigen gemeente. Het gemeentebestuur kan zich, met betrekking tot de monumentenzorg, beperken tot het uitvoeren van die taken die voortkomen uit het rijksbeleid en vastliggen in de Monumentenwet en de eigen gemeentelijke monumentenverordening. De gemeente Borsele wil echter een breder en actief beleid voeren waarbij het niet alleen gaat om incidentele, beschermde monumenten, maar om de totale historische landelijke omgeving.

5.5. Aanwijzingsprocedure gemeentelijke monumenten

Met de komst van de nieuwe rijksregeling voor monumenten is het noodzakelijk te komen tot nieuw beleid en nieuwe verordeningen.

De gemeentelijke monumentenlijst is gebaseerd op de eerste gemeentelijke monumentenlijst van 1992, die samengesteld is door de toenmalige monumentencommissie. De gemeentelijke monumentenlijst bestaat uit totaal 36 objecten. Daarnaast heeft de gemeente Borsele twee aangewezen beschermde dorpsgezichten (Nisse en Borssele). Het dorp Baarland wordt aangemerkt als een potentieel beschermd dorpsgezicht. Ook heeft de gemeente vele beeldbepalende panden. Een beeldbepalend pand is een pand, dat niet als monument is beschermd, maar wel naar het oordeel van het college van burgemeester en

wethouders een kenmerkend onderdeel vormt van een beschermd dorpsgezicht. Voor aanwijzing tot rijksmonument is het van belang om eerst op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst te worden. Voor een overzicht van deze lijst wordt verwezen naar de bijlagen.

Bij de beoordeling om tot een gemeentelijk monument te komen, worden de volgende criteria gehanteerd:

- Cultuurhistorische waarden
- Architectuurhistorische waarden
- Ensemblewaarden (Betekenis van het object als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van plaatselijk belang is)
- Gaafheid / Herkenbaarheid
- Zeldzaamheid

Het is aan de welstandmonumentencommissie om de definitieve voordracht aan het college van burgemeester en wethouders van burgemeester en wethouders voor te stellen. De beslissingsbevoegdheid van het plaatsen van objecten op de gemeentelijke monumentenlijst berust bij het college van burgemeester en wethouders. Zij kunnen een object plaatsen op voordracht van de welstandmonumentencommissie, maar ook op verzoek van eigenaren, zakelijk gerechtigden en andere belanghebbenden. Het plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst gebeurt alleen met instemming van de eigenaar. Plaatsing op voordracht van de eigenaar zelf is dan ook de meest gebruikelijke weg. De welstandmonumentencommissie brengt aan het college van burgemeester en wethouders advies uit over de aanvraag tot aanwijzing monument. In de besluitvorming van het college van burgemeester en wethouders moet de afweging van de belangen van de rechthebbende ten opzichte van de te beschermen monumentale waarden uitdrukkelijk naar voren komen. De aanwijzing op zich geeft geen recht op schadevergoeding, omdat daardoor over het algemeen niets verandert aan het gebruik van het monument.

5.6. Aanwijzingsprocedure Rijksmonumenten

De aanwijzing van beschermde rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten is een bevoegdheid van de minister van OCW. De aanwijzing kan gebeuren op eigen initiatief van de minister, maar kan ook het gevolg zijn van een verzoek van belanghebbenden. Voordat de minister een monument aanwijst als beschermd monument vraagt hij advies aan de gemeenteraad. Ook bij het aanwijzen van een rijksmonument brengt de welstandmonumentencommissie advies uit aan burgemeester en wethouders. Het college van burgemeester en wethouders adviseert op haar beurt weer de gemeenteraad. De als beschermd aangewezen rijksmonumenten worden ingeschreven in het rijksregister. Van de inschrijving ontvangt de gemeente een afschrift.

5.7. De nieuwe monumentenverordening

Wil de gemeente eigen beleid voeren dan kan dit alleen op basis van een eigen verordening. Het bezit van een gemeentelijke monumentenverordening biedt, naast het bekrachtigen van het gemeentelijk beleid, mogelijkheden voor het overnemen van een aantal rijksmonumenten ten aanzien van beschermde rijksmonumenten. In de nieuwe gemeentelijke monumentenverordening zijn de welstandsmonumentencommissie en de gemeentelijke monumentenlijst geregeld. Op grond van de Monumentenwet beslissen burgemeester en wethouders over een aanvraag om vergunning voor wijziging, sloop etc. van een rijksmonument. Het is daarvoor wel nodig dat de gemeenteraad de nieuwe monumentenverordening vaststelt, waarin de inschakeling wordt geregeld van de welstandmonumentencommissie. Deze commissie adviseert burgemeester en wethouders over aanvragen om vergunning als bedoeld in de Monumentenwet. De Monumentenverordening Borsele 2006 is onder andere gebaseerd op door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) verstrekte modelverordening.

5.8. De welstandmonumentencommissie

Sinds 2000 zijn de monumentencommissie en de welstandscommissie in Borsele samengevoegd tot één welstandsmonumentencommissie. De welstandsmonumentencommissie heeft als taak een (ver)bouwplan te beoordelen en te toetsen in het kader van zowel Welstandsbeleid, als de Monumentenwet cq. de Monumentenverordening. Een monumentenbouwplan zal naast de reguliere welstandstoets ook worden getoetst of het bouwplan voldoet aan de 'Technische Criteria Planbeoordeling Monumenten'. Deze toetsingscriteria zijn algemene normen, maar ook gericht op bouw- en/of cultuurhistorisch onderzoek, fundering, constructieve onderdelen, gevels, daken, gevelsparingen en interieurs. Om te voorkomen dat initiatiefnemers geconfronteerd worden met tegenstrijdige adviezen, is een integraal oordeel van evident belang. Ook om burgemeester en wethouders op adequate wijze te kunnen voorzien van adviezen met betrekking tot een geïntegreerde ruimtelijke kwaliteitszorg. Monumentenzorg en welstandszorg worden beschouwd als een typisch lokale verantwoordelijkheid, als onderdeel van het totale gemeentelijke beleid tot behoud en bevordering van de kwaliteit van de gebouwde omgeving. Op basis van de Monumentenwet en de Woningwet 2003 zal er bij wijziging c.q. verbouw van een monument in formele zin altijd sprake zijn van twee adviezen: het advies van de commissie voor de vergunning op grond van de Monumentenwet en het welstandsadvies voor de bouwvergunning. Praktisch gezien zijn de twee adviezen tot één advies terug gebracht.

5.9. Advies en informatie

Om het draagvlak van monumentenzorg te vergroten is het nodig dat duidelijke informatie voorhanden is. De (toekomstige) eigenaren zullen worden voorgelicht over de diverse mogelijkheden voor ondersteuning. Ook in de uitvoering van het rijksbeleid is de gemeente het eerste aanspreek- en informatiepunt van de eigenaar. De eigenaar van een (gemeentelijke) monument mag immers pas na schriftelijke toestemming van burgemeester en wethouders het pand wijzigen of slopen. Toestemming vragen op grond van het vergunningenstelsel houdt, anders dan in de beeldvorming van sommige eigenaren, niet uitsluitend een verbod in. Het is daarom noodzakelijk om de beeldvorming om te zetten van 'niets mag' in 'veel kan, maar in goed en deskundig overleg'. Het is vooral bij de voorbereiding van plannen tot wijziging van het monument van belang dat de eigenaar goed wordt begeleid. Hiervoor kunnen bewoners ook terecht bij de externe kwaliteitscoördinator, die eigenaren begeleidt bij de bouwplanontwikkeling. De gemeente is het aanspreekpunt voor (rijks-)monumenteneigenaren over belangrijke zaken betreffende het monument. Hierbij gaat het niet alleen over monumentenvergunningen, maar ook over andere ondersteunende werkzaamheden, zoals advies bij onderhoud, steun bij subsidieaanvragen, etc. En uiteraard over uiterst belangrijke aspecten uit de bouwregelgeving waar de monumenteneigenaar toch al voor bij de gemeente moet zijn, zoals brandweervoorschriften, constructieve aspecten, bouwplaatsinrichting en bestemmingsplanvraagstukken.

5.10. Gebruiksvriendelijke databank

De bouwinspecteur van de afdeling Bouwen en Wonen beheert veel gegevens inzake monumenten en de beschermde dorpsgezichten. De toegankelijkheid van die gegevens is sterk afhankelijk van één persoon. Met het oog op toekomstige ontwikkelingen, zoals de wet Puberr en Basisregistraties Adressen en Gebouwen⁴ zal deze toegankelijkheid van monumentengegevens worden verbeterd door het opzetten van een nieuw automatiseringssysteem (een gebruiksvriendelijke databank) van panden waarin de basissituatie en alle (toekomstige) wijzigingen, beslissingen en voorvallen worden geregistreerd. Gestreefd wordt naar een systeem dat verenigbaar is met landelijke

⁴ - op 11-6-2004 is het kabinet akkoord gegaan met de landelijke invoering van de authentieke basisregistraties voor adressen- en gebouwen;

- op 15-6-2004 is de Eerste Kamer akkoord gegaan met het wetsvoorstel Puberr (Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen). De verwachting is dat de wet Puberr op 1 januari 2007 daadwerkelijk in werking zal treden.

databestanden. De functie van het systeem is tweeledig. Enerzijds zal het systeem de administratieve werkzaamheden ondersteunen op het gebied van monumentenzorg: vergunningen, procedures, subsidie en financieringsmogelijkheden, beheer van het monumentenregister, monitoren. Anderzijds zal het systeem als kennisdatabase werken waarin alle gegevens betreffende monumenten en andere objecten geregistreerd, beheerd en opgezocht kunnen worden. Zo zal hiermee niet alleen de mogelijkheid ontstaan om het register te raadplegen, maar ook om de stand van zaken op te vragen van een aangevraagde vergunning of financieringsregeling. Uitgangspunt is dat het systeem op ieder willekeurig moment toegang moet geven tot alle mogelijke gegevens. De huidige software is hiervoor geschikt.

6. Dorpsvernieuwing

6.1. Het Rijk en de Wet Stedelijke Vernieuwing

De Wet Stedelijke Vernieuwing (WSV van 2000) is in de plaats gekomen van een groot aantal regelingen, op grond waarvan voorheen de bijdrage aan provincies en gemeenten werd verstrekt. Die regelingen waren: het Besluit op de stads- en dorpsvernieuwing, het Besluit locatiegebonden subsidies en het Besluit woninggebonden subsidies 1995. Het Besluit op de stads- en dorpsvernieuwing hield in: de stelselmatige inspanning zowel op stedenbouwkundig als op sociaal, economisch, cultureel en milieuhygiënisch gebied, gericht op behoud, herstel, verbetering, herindeling of sanering van bebouwde gedeelten van het gemeentelijk grondgebied.

De WSV van 2000 werkt op gerichte inspanningen van Rijk, provincies en gemeenten, die strekken van het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid tot het bevorderen van de sociale samenhang. Het Rijk formuleert samen met provincies, gemeenten en corporaties prestatievelden en doelstellingen in termen van maatschappelijke effecten. Het oplossen daarvan vraagt om een samenhangende aanpak van woongebieden, gericht op het verhogen van de kwaliteit van woon- en leefmilieus. De WSV beoogt een integrale aanpak van, in ons geval, dorpsvernieuwing. Een integrale aanpak is niet nieuw en is ook steeds een groeiproces.

6.2. Provincie Zeeland

Het provinciaal omgevingsplan creëert onder meer mogelijkheden voor wervende en aantrekkelijke woonmilieus die aansluiten bij de vraag van buiten Zeeland. Bij dergelijke vernieuwende projecten moet aansluiting worden gezocht bij de (cultuur) historische bebouwingspatronen en het karakter van het landelijk gebied. Wonen in het landelijk gebied is populair en gezien de ontwikkelingen in de landbouw ontstaat er ruimte voor nieuwe functies. Het bouwen van woningen in het landelijk gebied, naast de in de provinciale woonvisie geformuleerde ambities, is dan ook alleen mogelijk wanneer hiermee tevens een bijdrage wordt geleverd aan de realisatie van publieke doelen die doorgaans door overheden gefinancierd dienen te worden. In het kader van het provinciaal omgevingsplan wordt onderzocht hoe wonen in het landelijk gebied een bijdrage kan leveren aan de realisatie van publieke doelen.

6.3. Gemeente Borsele en het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV)

Eens in de vijf jaar kunnen gemeenten uit het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) projecten indienen en geld aanvragen voor stads- en dorpsvernieuwing. Het ISV-geld wordt verdeeld door de provincie. In de eerste tranche heeft de provincie uit het Investeringsbudget (ISV) onder meer het Borsels project 'De Brede Plattelandsschool' gehonoreerd. Op 1 januari 2005 is het tweede tijdvak (ISV-II) ingegaan. De gemeente Borsele heeft voor de tweede tranche (ISV-II) het Masterplan 's-Gravenpolder ingediend voor de ISV-bijdrage. De provincie heeft deze aanvraag inmiddels gehonoreerd. De projectaanvraag ISV-II houdt een aantal ruimtelijke ontwikkelingen in die sterk met elkaar samen hangen. Onder meer de Brede School, waarin twee basisscholen, de peuterspeelzaal, het kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang geherhuisvest worden. De daarmee vrijkomende scholenlocatie zal, samen met de aangrenzende gronden van het tennisveldcomplex en de volkstuinten, worden aangewend voor woningbouw. De scouting, de tennisbanen en de volkstuinten zijn intussen verplaatst naar een locatie aan de Zaaidijk. Als laatste is gestart met de herontwikkeling van de sporthal om plaats te bieden aan een zogenaamde zorgzone.

6.4. Borsele en dorpsvernieuwing

Dorpsvernieuwingsactiviteiten kunnen, hoewel ze zich meestal op dorp- of wijkniveau afspelen, niet los gezien worden van het totale ruimtelijke ordeningsbeleid en het economisch beleid van de gemeente. Daarom biedt de gemeente in het kader van dorpsvernieuwing ondersteuning bij planontwikkeling en uitvoering. Deze ondersteuning is

gericht op behoud, herstel, verbetering, herindeling, verplaatsing of sanering van bebouwde gedeelten van het gemeentelijke grondgebied. Dat geldt niet alleen voor de inrichting van gebieden en kleine kernen (denk aan het behouden van de groene ruimte en sociale structuren) maar ook voor nieuwbouw. Het nieuwe dorpsvernieuwingsbeleid is erop gericht alle medewerking te verlenen aan particuliere woningverbetering en renovaties, en als dit nodig is actief zoeken naar herbestemming van oudere monumentale gebouwen. Er mag niet worden gewacht totdat de verpaupering heeft toegeslagen. Ook hier geldt, de beste garantie voor het behouden van een pand is het zorgen voor een goede functie. Hierdoor krijgt het een meerwaarde voor de gemeenschap. Een pand dat in gebruik is, heeft bovendien economische waarde. Sociale samenhang, zorg en participatie moeten ook meer accent krijgen. Samen moeten deze beleidsintenties leiden tot verbetering van de leefbaarheid. Dorpsvernieuwing als beleidsterrein verschuift van fysiek naar sociaal. Deze vernieuwingsrichting betekent dat investeringen in de sociale kant van dorpsvernieuwing gericht op het centraal stellen van bewoners steeds belangrijker wordt. Dorpsvernieuwing gaat behalve over het herstructureren van dorpen en wijken, ook over de aanwezigheid en bereikbaarheid van voorzieningen, over de mogelijkheden en onmogelijkheden van wonen in kleine kernen en over de sociale samenhang. Dorpsvernieuwing hangt nauw samen met leefbaarheid en komt sterk overeen met de ruimtelijke en economische dynamiek.

6.5. Opplussen woningen

Borsele vergrijst in toenemende mate. Dit betekent onder andere dat de komende jaren extra seniorenwoningen moeten worden gerealiseerd. Naast de nieuwbouw van levensloopbestendige woningen moet een deel van de oplossing gevonden worden in het verbeteren van de bestaande voorraad. Oudere bewoners willen langer in hun eengezinswoning blijven wonen en simpele ingrepen kunnen dat mogelijk maken. In opdracht van het college van burgemeester en wethouders en de seniorenraad van Borsele onderzoekt de gemeente samen met de woningcorporatie R&B-Wonen en het VrijwilligersHuis de mogelijkheden om eengezinswoningen te verbeteren voor ouderen met het doel dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

6.6. Verplaatsen en saneren bedrijven

Waarden die het platteland aantrekkelijk maken, zijn samen te vatten met de begrippen 'rust', 'ruimte' en 'groen' (Heins 2002; Groote et al. 2005). Naarmate op het platteland boerderijen hun bedrijfsfunctie verliezen en ingevuld worden met de woonfunctie, krijgt het verplaatsen en /of saneren van bedrijven meer aandacht. Veel bedrijven liggen in of vlakbij een dorp of in het Nationaal Landschap. Door de beschermde status moeten bedrijven soms worden verplaatst of gesaneerd. Een dure operatie, waarvan de gemeentelijke subsidiebijdrage slechts een klein deel van de kosten kan dekken. Voor het verplaatsen en / of saneren van bedrijven zal dan ook naar meerdere financieringsbronnen gezocht moeten worden.

6.7. Samenwerking met woningcorporatie R&B Wonen

De gemeente Borsele en de woningcorporatie R&B Wonen hebben in 2004 een convenant afgesloten, waarin afspraken staan over voldoende aanbod sociale huurwoningen, de gewenste woonkwaliteit, het beleid betreffende ouderenhuisvesting en overige bijzondere doelgroepen, de noodzakelijke investeringen, het betrekken van bewoners en nader onderzoek en overleg. Deze afspraken volgen rechtstreeks uit het structureel bestuurlijk Volkshuisvestingsoverleg en worden gezien als gemeenschappelijk beleid van beide partners. De afspraken hebben veelal het karakter van intenties die gericht zijn op samenwerking tussen beide partners met als doel het verbeteren van de kwaliteit van het wonen in de gemeente in het algemeen en die van de sociale huursector in het bijzonder.

7. Communicatie, fondsen en budgetten

7.1. Communicatie

Vergroten van maatschappelijk draagvlak van dorpsvernieuwings- en monumentenbeleid begint bij de particuliere eigenaren. Het is dan ook om die reden dat in deze nota een aantal instrumenten wordt geboden om de eigenaren te stimuleren zorgvuldig met hun bezit om te gaan. Deze instrumenten, waaronder de subsidiemogelijkheden voor verbetering, restauratie en onderhoud van objecten, moeten behulpzaam zijn in het streven te komen tot een breed gedragen monumenten- en dorpsvernieuwingsbeleid. Het geven van informatie en hulp aan eigenaren van woningen, zowel van monumenten als niet-monumenten, is erg belangrijk om het gemeentelijk monumenten- en dorpsvernieuwingsbeleid effectief te maken. Om een breder draagvlak te creëren voor de bescherming van het erfgoed en de beeldkwaliteit van de omgeving is gekozen voor de ontwikkeling van specifiek communicatiebeleid. In Borsele is een aantal organisaties actief op het gebied van de monumentenzorg, onder meer: Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ), Stichting Behoud van de Zak van Zuid Beveland (SBZZB), Stichting de Zeeuwse Molen, Stichting Landschapsbeheer Zeeland, Heemkundige Kring De Bevelanden, enz. Het is van belang dergelijke organisaties te betrekken bij het gemeentelijk beleid. De doelstelling is te komen tot een omgeving waarin de cultuurhistorische waarden de hun toekomstige plaats binnen de bevolking innemen. Hiertoe kunnen genoemde organisaties een constructieve bijdrage leveren

7.2. Open Monumentendag

Vanaf 1987 werkt de gemeente Borsele mee aan de Open Monumentendag. De deuren naar het gebouwde culturele erfgoed gaan dan open, om zo de publieke belangstelling voor monumenten en het draagvlak voor monumentenzorg te vergroten. Tegenwoordig trekt de Open Monumentendag vele bezoekers. De opengestelde monumenten zijn vaak het toneel van speciale activiteiten, zoals tentoonstellingen, concerten en rondleidingen. De Open Monumentendag vindt altijd plaats in het tweede weekend van september. De organisatie van de Open Monumentendag is in handen van de gemeente Borsele zelf. Samen met vertegenwoordigers van monumentenorganisaties, het VVV, bedrijfsleven en particuliere eigenaren wordt veel werk verzet. De gemeente is verantwoordelijk voor het programma, legt de contacten met de monumenteneigenaren, zorgt voor de begeleiding, maakt folders, verzorgt publiciteit en organiseert activiteiten in en rond de opengestelde monumenten. Jaarlijks worden er circa vijftientig Borselse monumenten opengesteld voor publiek.

7.3. Revolving fund: Cultuurfonds voor Monumenten Zeeland

Eigenaren van gemeentelijke of provinciale monumenten of beeldbepalende panden, gelegen binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht kunnen geen aanspraak maken op reguliere subsidies van het rijk. De eigenaar van een dergelijk monument kan soms gebruik maken van provinciale en gemeentelijke subsidies. Maar deze zijn niet altijd voldoende. Het Prins Bernhard Cultuurfonds en het Nationaal Restauratiefonds hebben besloten om voor Zeeland een Cultuurfonds voor Monumenten op te richten. Het Cultuurfonds voor Monumenten Zeeland is medio 2005 gestart. Uit het Cultuurfonds voor Monumenten worden alleen laagrentende leningen verstrekt en geen subsidies. Een eigenaar van een monument kan deze lening, een Cultuurfonds-hypotheek, krijgen voor de financiering van de restauratie. Het rentepercentage ligt ongeveer 4,5% onder de marktrente voor hypotheekleningen. Het minimum-rentepercentage is 1,5%. De betaling van rente en aflossing zorgt ervoor dat het geld terugvloeit in het fonds. Door deze constructie ontstaat een zogenaamd Revolving Fund, ofwel een fonds dat zichzelf steeds opnieuw voedt. Hierdoor is de continuïteit gewaarborgd en blijft er ook in de toekomst geld beschikbaar voor de monumentenzorg in Zeeland.

Aanvragen voor een financiering uit het Cultuurfonds voor Monumenten Zeeland moeten voldoen aan de volgende uitgangspunten:

- het gaat om de restauratie van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden, gelegen in een beschermd stads- en dorpsgezicht en de restauratie van geïnventariseerde historische boerderijen in Zeeland;
- de restauratie mag nog niet zijn begonnen;
- het gaat om restauratie dan wel constructief herstel;
- er is een (monumenten)vergunning afgegeven voor de werkzaamheden;
- een kredietbeoordeling maakt onderdeel uit van de procedure;
- *de financiering wordt alleen verstrekt met gemeentegarantie;*
- monumenten in overheidseigendom komen niet in aanmerking.

De gemeente kan projecten van monumenteigenaren voordragen. Een onafhankelijke adviescommissie in de provincie adviseert over de aanvragen. Dit Cultuurfonds voor Monumenten Zeeland komt, voor wat betreft de gemeentelijke monumenten, naast de gemeentelijke subsidieverordening, waar eigenaren ook gebruik van kunnen maken. *Dit nieuwe fonds vereist geen inzet van gemeentelijke middelen, wel het verstrekken van gemeentegarantie.*

7.4. Subsidie Landschapsbeheer Zeeland

Het Zeeuwse cultuurlandschap verdient een zorgvuldige behandeling. Landschapsbeheer Zeeland spant zich al vele jaren in voor het beheer en de bescherming van de vele cultuurhistorische landschapselementen die onze provincie rijk is. Zo worden er in het kader van de basistaken van de provinciale stichting jaarlijks werkzaamheden verricht aan vele duizenden knotwilgen, honderden hoogstamfruitboomgaarden en honderden kilometers houtwal. Daarnaast wordt echter ook gewerkt aan minder voor de hand liggende maar daarom niet minder waardevolle cultuurhistorische landschapselementen. De laatste jaren wil de stichting de nog resterende kleine cultuurhistorische elementen behouden en waar mogelijk herstellen. Kleine elementen zoals makelaars, regenbakken, bakkeetjes, windwijzers, dampalen, hekken enzovoort. Het zijn stukjes geschiedenis uit de eigen streek, die de aantrekkelijkheid en afwisseling verhogen en een bijdrage leveren aan de beleving van het landschap.

De voorwaarden zijn: Het element moet klein, historisch, uniek, op zichzelf staan en van landschappelijke waarde zijn. Tevens moet het in de toekomst weer een functie vervullen. Er kan 50% subsidie verkregen worden met een maximum van € 2500,- Voorwaarde is ook dat het element hersteld wordt zoals het vroeger was. De eigenaren moeten dus aan kunnen tonen hoe het er heeft uitgezien. Aan de hand van vooraf opgestelde criteria wordt een selectie gemaakt van elementen die voor herstel in aanmerking komen. Stichting Landschapsbeheer Zeeland verstrekt de subsidie op voorwaarde dat de gemeente, waarin het object staat, ook deelneemt aan het fonds kleine cultuurhistorisch elementen. Het cultureel erfgoed van Borsele is uniek en speelt een cruciale rol in de culturrecreatie, toerisme en economie van de gemeente. De gemeente Borsele neemt daarom ook deel aan het fonds van Landschapsbeheer Zeeland. De kosten van deelname aan dit fonds worden geschat op maximaal € 5.000,- per jaar.

7.5. Sponsoring en adoptie

Met sponsoring en adoptie kunnen ook fondsen gewonnen worden. Deze manier van fondsenwerving voor monumentenzorg en dorpsvernieuwing kan niet worden vastgelegd in een subsidieverordening, maar geeft vaak wel een substantiële bijdrage. Sponsors zijn meestal alleen bereid bij te dragen aan een project wanneer dit een specifiek, algemeen doel heeft. Bovendien willen zij zich met zo'n project meestal profileren. Sponsoring vindt dan ook voornamelijk plaats bij openbare gebouwen. Waarbij de sponsorgelden sneller worden ingezet voor duidelijk zichtbare onderdelen zoals de restauratie van schilderijen, een orgel e.d. dan voor de meer onzichtbare zaken als funderingsherstel of een kaprestauratie. Ook bij de inrichting van de openbare ruimte kan aan sponsoring of adoptieprojecten gedacht

worden. Bomen en zitbanken zijn daarvoor uitermate geschikt. En tot slot is er dan nog de sponsoring van activiteiten in monumentale gebouwen om deze rendabel te houden, zoals concerten, exposities e.d. of het gebruik van de ruimte voor congressen, lezingen, diploma-uitreikingen etc.

Als variant op het werven van sponsorgelden, kunnen ook adoptieprojecten worden aangeboden. Daarbij wordt een bepaald onderdeel volledig door één of meer adoptanten gefinancierd. In de monumentenzorg kan dit bijvoorbeeld worden ingezet voor de restauratie van gebrandschilderde ramen, schilderijen, beeldhouwwerk e.d. Ook hierbij zal het effect groter zijn, wanneer het om hele duidelijke en herkenbare onderdelen gaat, waar de naam van de adoptant bij vermeld kan worden. Sponsoring gebeurt meestal door (grote) bedrijven. Adoptieprojecten spreken een breder publiek aan. Hier kunnen naast bedrijven en particulieren bijvoorbeeld ook verenigingen of scholen aan meedoen.

7.6. De budgetten voor monumenten en dorpsvernieuwing

De projecten op het gebied van dorpsvernieuwing en monumentenzorg worden gekenmerkt door langlopende ontwikkelingen. Dat brengt met zich mee dat er langlopende verplichtingen worden aangegaan door de gemeente. De afgelopen jaren heeft onderputting als gevolg van diverse projecten zowel voor dorpsvernieuwing, als voor monumenten bedreigd. Door goed overleg met de verschillende initiatiefnemers is in de meeste gevallen een oplossing bereikt om projecten en aanvragen toch te honoreren.

Op 9 juni 2005 heeft de gemeenteraad de grote lijnen aangegeven van het 'nieuwe' gemeentelijk monumentenbeleid en dorpsvernieuwing voor de periode vanaf 2006. Daarnaast is besloten om bij de vaststelling van het nieuwe beleid 'Monumenten en Dorpsvernieuwing' ook de budgetten voor monumentenzorg en dorpsvernieuwing samen te voegen. In totaal was in 2004 en 2005 € 203.000,-- beschikbaar voor monumenten en dorpsvernieuwing. Met ingang van 1 januari 2006 is de post dorpsvernieuwing met € 19.000,-- verlaagd naar € 124.000,--.

In de behandeling van de Kadernota 2006-2009 in mei 2005 is besloten om vanaf 2009 het budget voor monumentenzorg te verlagen van € 60.000,-- naar € 30.500,--. Het totale budget bedraagt vanaf 2009 € 154.500,--. (dorpsvernieuwing € 124.000,-- en monumentenzorg € 30.500,--).

8. Subsidiëring op grond van een gemeentelijke subsidieverordening

8.1. Subsidieverordening Monumenten en Dorpsvernieuwing 2006

In de 'Subsidieverordening Monumenten en Dorpsvernieuwing 2006' worden de 'oude' subsidieregelingen 'Onderhoud Monumenten 1992' en 'Dorpsvernieuwing 1995' samengevlochten tot de nieuwe subsidieverordening.

Het actief inzetten van subsidiegelden wordt gezien als de belangrijkste inzet van de gemeente in het ondersteunen van de eigenaren. Voorwaarde hiervoor is het beschikken over een subsidieverordening waarin subsidiemethodes zijn vastgesteld.

Bij de invulling van het gemeentelijk subsidiebeleid zal een onderscheid worden gemaakt tussen Monumentenzorg en Dorpsvernieuwing, tussen onderhoud en restauratie. De begrippen onderhoud en restauratie worden hier nader gedefinieerd.

Onderhoud:

Periodieke werkzaamheden aan een beschermd monument welke dienen om het beschermde monument als zodanig in stand te houden. Het beschermd monument moet in een bouwkundig goede staat verkeren. Het kan ook gedeeltelijk in een goede staat zijn, maar dan kan alléén aan die onderdelen onderhoud, als bedoeld in de definitie, gepleegd worden.

Restauratie:

Werkzaamheden aan een beschermd monument, het normale onderhoud te boven gaand, die voor het herstel en het conserveren van het beschermd monument noodzakelijk zijn.

8.2. Instandhouding monumenten

De gemeentelijke subsidiëring van restauratie en onderhoud is bedoeld om het monumentenbestand op een goed niveau te krijgen, respectievelijk te houden. In dit beleid voor instandhouding monumenten staat goed en planmatig onderhoud centraal, zodat restauratie slechts incidenteel nodig is. Hierbij wordt uitgegaan van het stimuleren van de eigen verantwoordelijkheid van de eigenaar van het monument. Dit laatste blijkt ook uit het feit dat bij inschakeling van de Monumentenwacht de eigenaar zelf regelmatig onderhoud moet (laten) plegen. De gemeentelijke subsidiëring van restauratie en onderhoud sluit aan op de nieuwe rijksregeling.

8.3. Dorpsvernieuwing

In het kader van Dorpsvernieuwing kan aan de eigenaar van een onroerend goed subsidie worden toegekend voor onder meer het verbeteren van woningen, het bouwen van woningen, het hergebruik van woonruimte in bedrijfspanden, het verplaatsen of beëindigen van bedrijven, het saneren van milieuhinderlijke bedrijven, het herinrichten van de openbare ruimte en het verwerven en herbestemmen van cultuurhistorisch erfgoed. De dorpsvernieuwingssubsidie is gericht op behoud, herstel, verbetering, herindeling of sanering van bebouwde gedeelten van het gemeentelijke grondgebied.

Het college van burgemeester en wethouders stelt subsidieplafonds vast voor de genoemde subsidiedoeleinden.

8.4. De technische staat van het monument

Het inzicht in de technische staat van het monumentenbestand is erg belangrijk. Het beschikbare budget, de te kiezen subsidiemethode, subsidiebedragen en de te verwachten vraag van de monumenteigenaren hangen nauw met elkaar samen. Het is evident dat niet jaarlijks voor elk pand een restauratiebudget nodig is. Eén van de subsidievoorwaarden bij het verstrekken van een restauratie- respectievelijk onderhoudssubsidie is, dat de eigenaar

verplicht wordt zijn pand deugdelijk te onderhouden. Om de controle hierop te versterken zal in de subsidieverordening opgenomen worden dat de eigenaar bij een subsidietoekenning verplicht is zich aan te sluiten bij de Monumenten-wacht die ook de gemeente rapporteert over de onderhoudstoestand van het monument. In de nieuwe gemeentelijke subsidiëring is jaarlijks een 100%-vergoeding van de kosten van het abonnement van de monumentenwacht opgenomen. De geschatte kosten van deze abonnementen voor de rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten worden geraamd op € 7.500,--.

8.5. Rapportages inspectie monumenten

In Zeeland maakt de Monumentenwacht deel uit van de stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ). Particulieren kunnen zich abonneren op de dienstverlening van deze organisatie. De Monumentenwacht onderhoudt niet, maar verricht periodieke inspecties aan monumenten en voert zonedig kleine herstelwerkzaamheden uit. Door de grondige inspectie kan verval worden voorkomen. Bovendien geeft het de eigenaar inzicht in de algehele onderhoudssituatie van het pand. Kleine gebreken worden tijdens de inspectie verholpen. De kosten daarvan worden bij de eigenaar in rekening gebracht. Voor eventuele verdere gebreken die niet direct kunnen worden verholpen, worden er door de Monumentenwacht in het inspectierapport aanbevelingen gedaan voor verdere herstelwerkzaamheden. Van de eigenaar wordt verwacht dat hij deze door een ter zake kundig bedrijf laat herstellen. De Monumentenwacht krijgt een belangrijke rol in het nieuwe monumentenstelsel. De inspectierapporten kunnen de basis vormen voor de periodiek instandhoudingsplannen (Pip's), die in het kader van de Brim opgesteld dienen te worden. In de 'Subsidieverordening Monumenten en Dorpsvernieuwing 2006' is gekozen voor een constructie waarbij subsidie en inspectie met elkaar in relatie worden gebracht wat leidt tot een duidelijk onderhoudsgerichte subsidiëring. De gemeente krijgt ook een kopie van het inspectierapport van de Monumenten-wacht. Dit heeft als voordeel dat de gemeente niet zelf elke keer het pand hoeft op te nemen en dus veel tijd wint. De gemeente dient nadere afspraken met de Monumentenwacht te maken over de beschikbaarheid van de rapportages. Hiermee verkrijgt de gemeente de controle over de kwaliteit van het uitgevoerde onderhoud, terwijl de eigenaren van monumenten door de periodieke rapportage zonder directe kosten meer betrokken raken bij de technische toestand van hun monument. Een eigenaar die in aanmerking wil komen voor zowel restauratie-, als (later) onderhoudssubsidie, dient abonnee te zijn en te blijven van de Monumentenwacht. In de verordening wordt opgenomen dat slechts éénmaal in de 25 jaar subsidie wordt verleend voor restauratie van dezelfde monumentale onderdelen. Hierdoor ontstaat er een stimulans om de restauratie, respectievelijk het onderhoud, vakkundig uit te laten voeren.

8.6. Subsidie voor abonnement op de Monumentenwacht

Het uitgangspunt bij gemeentelijke subsidiëring is, dat het er niet om gaat eigenaren te dwingen, maar om deze te stimuleren tot actie. Bij gebruikmaking van de subsidiemogelijkheden zal echter van een eigenaar worden verlangd dat deze onderhoud pleegt en dat op naleving daarvan wordt gecontroleerd. Om in aanmerking te komen voor subsidie dient een eigenaar middels de inspectierapporten van de Monumentenwacht aan te tonen dat er regelmatig onderhoud wordt gepleegd. Mede door de regelmatige inspectie door deze gespecialiseerde instelling worden eigenaren gestimuleerd in het uitvoeren van het onderhoud. Het uitgangspunt bij de nieuwe gemeentelijke subsidiëring is jaarlijks een 100%-vergoeding van de kosten van het abonnement van de monumentenwacht. De inspectie zelf en de bij de inspectie uitgevoerde werkzaamheden door de Monumentenwacht zijn voor rekening van de monumenteigenaar. Bij de subsidiëring van de onderhoudskosten is ervoor gekozen om te werken met een maximum bijdrage per object. Het staat de eigenaar natuurlijk altijd vrij om géén subsidie aan te vragen, indien men zich door de gekozen systematiek teveel 'gebonden' voelt.

8.7. Subsidiabele activiteiten en kosten

Het is van belang, zeker gelet op de beperktheid van de beschikbare middelen, om bij de subsidiëring van restauratiekosten uit te gaan van vooraf benoemde 'subsidiabele kosten' en 'subsidiabele activiteiten'. Subsidiabele activiteiten zijn gericht op behoud, herstel, verbetering, herindeling of sanering van bebouwde gedeelten van het gemeentelijke grondgebied. De subsidiabele kosten worden omschreven als de kosten, die naar het oordeel van burgemeester en wethouders noodzakelijk zijn om de onderdelen van een beschermd monument, die monumentale waarden bezitten, op sobere en doelmatige wijze te herstellen of conserveren.

8.8. Subsidie monumenten en dorpsvernieuwing

Dorpsvernieuwing is de stelselmatige inspanning, zowel stedenbouwkundig als op sociaal, economisch als cultureel gebied en gericht op behoud, herstel, verbetering, herindeling of sanering van bebouwde en onbebouwde gedeelten van het gemeentelijke grondgebied. In de 'Subsidieverordening Monumenten en Dorpsvernieuwing 2006' komen de volgende zaken voor gemeentelijke subsidie in aanmerking.

1. Rijksmonumenten, die buiten de Brim vallen en nog niet gerestaureerd zijn;
2. Gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden en objecten binnen en buiten de beschermde dorpsgezichten, die nog niet gerestaureerd zijn;
3. Gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden en objecten binnen en buiten de beschermde dorpsgezichten voor onderhoud;
4. Het verbeteren van woningen;
5. Het bouwen van een woningen ter vervanging van gesloopte woningen van slechte kwaliteit of op terreinen die voorheen een niet-woonbestemming hadden;
6. Het hergebruik van woonruimte in bedrijfspanden;
7. Het verplaatsen of beëindigen van bedrijven gelegen in de bebouwde kom;
8. Het saneren van milieuhinderlijke bedrijven gelegen in de bebouwde kom;
9. Het herinrichten van de openbare ruimte in de bebouwde kom;
10. Het verwerven en herbestemmen van cultuurhistorisch erfgoed.

Een beeldbepalend pand is een pand dat niet als monument is beschermd, maar wel naar het oordeel van het college van burgemeester en wethouders een kenmerkend onderdeel vormt van een beschermd dorpsgezicht. Voor een project in het kader van de dorpsvernieuwing kan het college van burgemeester en wethouders tot 25% van de subsidiabele kosten subsidie verlenen met een bepaald maximum. Subsidie kan worden verleend voor onder meer woningverbetering, bedrijfsverplaatsing of het herinrichten van de openbare ruimte. Ook hier geldt dat om overschrijding van het subsidieplafond te voorkomen er zonodig met een voorkeurslijst dient te worden gewerkt. Met het oog op een omvangrijk dorpsvernieuwingsproject kan de raad besluiten een extra krediet beschikbaar stellen en daarbij bepalen dat het college van burgemeester en wethouders bevoegd is een afwijkend percentage te hanteren of een hogere subsidie te verlenen.

Epiloog

Deze nota 'Monumenten en Dorpsvernieuwing Borsele' is het resultaat van een inhaalslag. Zowel het monumentenbeleid als dorpsvernieuwingsbeleid vormen onderdelen van de toekomstvisie 'Borsele woont!' en zijn verder uitgediept in deze nota. Beschermd dorpsgezichten en monumenten verduidelijken bij uitstek de geschiedenis van het plaatsgebonden karakter en zij maken de, in de tijd gegroeide, plaatselijke cultuur zichtbaar. Bij dorpsvernieuwing biedt de gemeente ondersteuning bij planontwikkelingen en uitvoering. Een en ander past binnen de Woonvisie van Borsele, waarin de gemeente Borsele is neergezet als een aantrekkelijke en complete gemeente. Centraal staan daarin versterking van het leefklimaat in het algemeen en van het vestigingsklimaat in het bijzonder. Daarbij wordt gedacht aan bedrijven, maar zeker ook aan burgers. Leefbaarheid en kleine kernenbeleid vereisen een investering in de kwaliteit van het samenleven en is identiek aan dorpsvernieuwing.

Bijlage I
De rijks- en gemeentelijke monumenten

Bijlage II
De gemeentelijke Monumentenverordening en de Subsidieverordening Monumenten
en Dorpsvernieuwing.

LIJST VAN MONUMENTEN EN BEELDBEPALENDE PANDEN

De volgende opsomming is informatief en indicatief, verwezen wordt naar het monumentenregister. Voor monumenten en beeldbepalende gebouwen zijn de themagerichte welstandscriteria zoals opgenomen in hoofdstuk 10 van kracht.

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	bbp	Stuyvesantseweg	2a	Baarland	50552,247	380252,982
GEBOUWEN	rm	Bakendorpseweg	2	Baarland	50738,355	380877,522
GEBOUWEN	bbp	Bakendorpseweg	6	Baarland	51661,897	380924,064
VIJVERS	rm	Burgemeester Vogelaarstr	0	Baarland	50716,209	380924,907
GEBOUWEN	bbp	Burgemeester Vogelaarstr	1	Baarland	50711,074	380947,631
GEBOUWEN	gm	Delische weg	1	Baarland	50690,287	380601,383
GEBOUWEN	bbp	Delische weg	2	Baarland	50686,241	380849,390
GEBOUWEN	bbp	Delische weg	4	Baarland	50645,495	380546,441
GEBOUWEN	rm	Industrieweg	1	Baarland	50405,617	381746,688
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	1	Baarland	50285,145	381015,070
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	1	Baarland	50289,707	381036,765
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	9	Baarland	50299,502	381093,638
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	18	Baarland	50334,042	381205,876
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	20	Baarland	50337,931	381241,521
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	25	Baarland	50274,107	381169,901
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	31	Baarland	50303,096	381300,780
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	41	Baarland	50308,522	381567,784
GEBOUWEN	bbp	Nieuweweg	47	Baarland	50174,270	381698,478
GEBOUWEN	gm	Oude Polderdijk	2	Baarland	50267,695	382591,784
GEBOUWEN	bbp	Schansstraat	1	Baarland	50337,188	381008,844
GEBOUWEN	rm	Schansstraat	12	Baarland	50425,991	380957,142
GEBOUWEN	bbp	Schansstraat	20	Baarland	50466,911	380960,892
GEBOUWEN	bbp	Schansstraat	24	Baarland	50481,397	380958,580
GEBOUWEN	bbp	Slotstraat	1	Baarland	50529,974	380961,860
GEBOUWEN	rm	Slotstraat	3	Baarland	50569,054	380977,727
GEBOUWEN	bbp	Slotstraat	6	Baarland	50531,550	380932,891
GEBOUWEN	rm	Slotstraat	7	Baarland	50617,269	381020,668
GEBOUWEN	bbp	Slotstraat	23	Baarland	50635,618	380936,115
GEBOUWEN	bbp	Slotstraat	25	Baarland	50643,736	380952,630
GEBOUWEN	bbp	Slotstraat	40	Baarland	50646,400	380908,688
GEBOUWEN	bbp	Torenstraat	1	Baarland	50517,485	380981,985
GEBOUWEN	bbp	Westdorpseweg	1	Baarland	49405,610	381322,866
GEBOUWEN	bbp	Westdorpseweg	4	Baarland	49664,079	382274,294
GEBOUWEN	bbp	Zuiddijk	1	Baarland	49342,883	382364,933
GEBOUWEN	bbp	Zuiddijk	3	Baarland	49244,918	382280,513
GEBOUWEN	bbp	Zuidhoekstraat	2	Baarland	50493,219	380953,043
GEBOUWEN	bbp	Zuidhoekstraat	4	Baarland	50487,481	380935,041
GEBOUWEN	bbp	Zuidhoekstraat	10	Baarland	50474,315	380891,028
GEBOUWEN	bbp	Zuidpolderdijk	2	Baarland	49167,913	380665,871
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	64	Borssele	50552,247	382789,089
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	2	Borssele	39984,653	383039,982
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	4	Borssele	39974,718	383035,623
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	6	Borssele	39964,786	383033,991
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	8	Borssele	39955,609	383031,909
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	10	Borssele	39946,401	383028,597
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	11	Borssele	39927,050	382997,572
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	13	Borssele	39916,547	382997,598
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	17	Borssele	39889,691	382980,863
GEBOUWEN	bbp	Catalijnweg	47	Borssele	39443,633	382854,767
GEBOUWEN	rm	Hollepoldersedijk	8	Borssele	43743,523	383230,791

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	bbp	Jurjaneweg	5	Borssele	41942,668	382325,800
GEBOUWEN	bbp	Jurjaneweg	16	Borssele	41468,661	384260,814
GEBOUWEN	rm	Kaaiweg	16	Borssele	41150,538	382684,013
GEBOUWEN	bbp	Kaaiweg	18	Borssele	41038,482	382681,570
GEBOUWEN	rm	Kaaiweg	28	Borssele	40897,635	383549,643
GEBOUWEN	rm	Kaaiweg	18A	Borssele	41059,643	382673,173
GEBOUWEN	bbp	Korte Zuidweg	0	Borssele	42061,644	382256,888
GEBOUWEN	rm	Korte Zuidweg	4	Borssele	43278,512	382576,903
GEBOUWEN	bbp	Korte Zuidweg	5	Borssele	42432,744	382230,458
GEBOUWEN	bbp	Korte Zuidweg	10	Borssele	42819,819	382448,347
GEBOUWEN	bbp	Monsterweg	2	Borssele	40323,702	383094,835
GEBOUWEN	rm	Monsterweg	60	Borssele	40803,081	383096,404
GEBOUWEN	bbp	Noordsingel	16	Borssele	40108,385	383159,503
GEBOUWEN	bbp	Noordsingel	20	Borssele	40090,054	383160,304
GEBOUWEN	bbp	Noordstraat	3	Borssele	40173,846	383115,895
GEBOUWEN	bbp	Noordstraat	6	Borssele	40147,657	383104,060
GEBOUWEN	bbp	Noordstraat	11	Borssele	40166,971	383087,593
GEBOUWEN	rm	Oostsingel	14	Borssele	40262,403	383011,556
GEBOUWEN	bbp	Oostsingel	15	Borssele	40304,267	382982,910
GEBOUWEN	bbp	Oostsingel	44	Borssele	40233,556	382812,017
GEBOUWEN	bbp	Ooststraat	1	Borssele	40189,289	382922,480
GEBOUWEN	bbp	Ooststraat	2A	Borssele	40225,790	382898,735
GEBOUWEN	bbp	Ossenweg	5	Borssele	41177,203	384206,125
GEBOUWEN	rm	Ossenweg	6	Borssele	41293,738	384189,756
GEBOUWEN	rm	Plein	1	Borssele	40072,927	382939,386
GEBOUWEN	bbp	Plein	5	Borssele	40082,411	382986,830
GEBOUWEN	bbp	Plein	16	Borssele	40169,785	383000,435
GEBOUWEN	bbp	Plein	22	Borssele	40191,726	382960,148
GEBOUWEN	bbp	Plein	26	Borssele	40187,648	382935,007
GEBOUWEN	rm	Plein	29	Borssele	40181,182	382893,931
GEBOUWEN	rm	Plein	30	Borssele	40179,234	382884,748
GEBOUWEN	bbp	Plein	33	Borssele	40175,364	382855,453
GEBOUWEN	bbp	Plein	37	Borssele	40170,436	382826,815
GEBOUWEN	bbp	Plein	40	Borssele	40115,484	382855,231
BIJGEBOUWEN	rm	Plein	40	Borssele	40101,104	382934,845
GEBOUWEN	bbp	Plein	45	Borssele	40149,982	382797,039
GEBOUWEN	bbp	Plein	48	Borssele	40144,981	382811,054
GEBOUWEN	bbp	Plein	51	Borssele	40121,331	382815,275
GEBOUWEN	rm	Plein	56	Borssele	40072,456	382823,360
GEBOUWEN	rm	Plein	58	Borssele	40061,636	382849,705
GEBOUWEN	bbp	Plein	66	Borssele	40121,855	382876,423
GEBOUWEN	rm	Weelhoekweg	10	Borssele	39257,706	383551,191
GEBOUWEN	bbp	Westeindsedijk	2	Borssele	42702,417	383133,354
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	2	Borssele	39988,148	383133,806
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	23	Borssele	40013,218	383031,250
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	34	Borssele	39968,764	382925,873
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	42	Borssele	39965,778	382905,987
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	44	Borssele	39964,172	382889,258
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	46	Borssele	39955,530	382880,621
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	48	Borssele	39960,602	382871,240
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	60	Borssele	39950,387	382822,386
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	62	Borssele	39948,396	382803,696
GEBOUWEN	bbp	Westsingel	68	Borssele	39942,558	382768,028
GEBOUWEN	bbp	Weststraat	9	Borssele	40033,667	382929,418

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	bbp	Weststraat	15	Borssele	40007,232	382934,580
GEBOUWEN	rm	Zuidsingel	16	Borssele	40110,345	382734,175
GEBOUWEN	bbp	Zuidstraat	6	Borssele	40093,388	382765,545
GEBOUWEN	bbp	Zuidstraat	7	Borssele	40113,640	382761,755
GEBOUWEN	bbp	Coudorpseweg	10	Driewegen	44772,107	382059,680
GEBOUWEN	bbp	Coudorpseweg	14	Driewegen	44750,480	382035,096
GEBOUWEN	bbp	Coudorpseweg	16	Driewegen	44738,564	382023,168
GEBOUWEN	bbp	Coudorpseweg	18	Driewegen	44727,124	382015,240
GEBOUWEN	bbp	Korteweg	9	Driewegen	45084,483	382590,250
GEBOUWEN	bbp	Korteweg	11	Driewegen	45089,779	382605,767
GEBOUWEN	bbp	Korteweg	13	Driewegen	45097,584	382620,639
GEBOUWEN	bbp	Korteweg	15	Driewegen	45103,228	382633,664
GEBOUWEN	bbp	Korteweg	19	Driewegen	45103,420	382677,294
GEBOUWEN	rm	Paulushoekseweg	5	Driewegen	44484,975	382393,518
GEBOUWEN	bbp	Schoondijksedijk	25	Driewegen	44916,970	382609,786
GEBOUWEN	bbp	Schoondijksedijk	33	Driewegen	45111,140	382481,316
GEBOUWEN	bbp	Schoondijksedijk	53	Driewegen	45849,079	382177,632
TERREINEN	rm	Trenteweg	0	Driewegen	43686,969	381114,718
GEBOUWEN	bbp	van Tilburghstraat	2	Driewegen	44758,131	382177,186
GEBOUWEN	bbp	van Tilburghstraat	4	Driewegen	44784,210	382173,904
GEBOUWEN	bbp	van Tilburghstraat	6	Driewegen	44796,031	382166,335
GEBOUWEN	bbp	van Tilburghstraat	20	Driewegen	44856,825	382110,490
GEBOUWEN	bbp	van Tilburghstraat	24	Driewegen	44872,364	382097,915
GEBOUWEN	rm	van Tilburghstraat	27	Driewegen	44923,388	382088,772
GEBOUWEN	gm	van Tilburghstraat	31	Driewegen	44942,290	382063,505
GEBOUWEN	rm	van Tilburghstraat	43	Driewegen	45083,868	381988,957
GEBOUWEN	rm	van Tilburghstraat	50	Driewegen	45020,053	381917,753
GEBOUWEN	bbp	Breestraat	2	Ellewoutsdijk	45604,263	378935,531
GEBOUWEN	bbp	Breestraat	6	Ellewoutsdijk	45604,827	378896,811
GEBOUWEN	bbp	Breestraat	7	Ellewoutsdijk	45620,562	378894,524
GEBOUWEN	rm	Fortweg	2	Ellewoutsdijk	45380,359	378671,719
GEBOUWEN	bbp	Grindweg	2	Ellewoutsdijk	45617,741	379663,694
GEBOUWEN	rm	Hellewoudstraat	1	Ellewoutsdijk	45656,161	378823,060
GEBOUWEN	bbp	Hellewoudstraat	10	Ellewoutsdijk	45598,705	378788,555
GEBOUWEN	gm	Hooglandsedijk	2	Ellewoutsdijk	46355,181	380448,922
GEBOUWEN	gm	Hooglandsedijk	2A	Ellewoutsdijk	46342,809	380488,497
GEBOUWEN	bbp	Langeviele	5	Ellewoutsdijk	45586,582	379231,196
KUNSTWERK	rm	Langeviele	5	Ellewoutsdijk	45583,647	379132,487
GEBOUWEN	bbp	Langeviele	6	Ellewoutsdijk	45713,036	379142,405
GEBOUWEN	rm	Langeviele	6	Ellewoutsdijk	45760,300	379140,011
KUNSTWERK	rm	Langeviele	6	Ellewoutsdijk	45836,208	379137,876
VIJVERS	rm	Langeviele	6	Ellewoutsdijk	45753,145	379153,245
KUNSTWERK	rm	Langeviele	6	Ellewoutsdijk	45779,660	379158,382
GEBOUWEN	bbp	Langeviele	18	Ellewoutsdijk	45608,427	379295,999
GEBOUWEN	bbp	Langeviele	46	Ellewoutsdijk	45587,457	379380,572
GEBOUWEN	bbp	van Hattumstraat	32	Ellewoutsdijk	45609,753	378948,026
GEBOUWEN	bbp	Visserdijk	1	Ellewoutsdijk	46249,021	380878,135
GEBOUWEN	gm	Zomerstraat	2	Ellewoutsdijk	45681,773	379024,655
GEBOUWEN	bbp	Zomerstraat	8	Ellewoutsdijk	45680,628	378995,330
GEBOUWEN	gm	Zomerstraat	14	Ellewoutsdijk	45662,247	378966,795
GEBOUWEN	bbp	Zomerstraat	26	Ellewoutsdijk	45650,391	378888,197
GEBOUWEN	gm	Zomerstraat	29	Ellewoutsdijk	45660,720	378869,853
GEBOUWEN	gm	Boerendijk	3	Heinkenszand	44893,008	389057,637
GEBOUWEN	bbp	Dorspsstraat	34	Heinkenszand	45715,082	388313,720

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	rm	Stationsweg	5	Heinkenszand	45445,158	388493,422
GEBOUWEN	rm	Stenevate	9	Heinkenszand	46211,579	388309,354
GEBOUWEN	bbp	Barbesteinweg	19	Heinkenszand	44568,698	385803,620
GEBOUWEN	bbp	Boerendijk	2	Heinkenszand	45773,396	388876,602
GEBOUWEN	rm	Boerendijk	5	Heinkenszand	44701,126	388891,749
GEBOUWEN	bbp	Clara's pad	4	Heinkenszand	45608,915	388466,271
GEBOUWEN	bbp	Clara's pad	6	Heinkenszand	45636,911	388471,066
GEBOUWEN	bbp	Dorpsstraat	11	Heinkenszand	45632,767	388405,904
GEBOUWEN	bbp	Dorpsstraat	25	Heinkenszand	45698,499	388348,491
GEBOUWEN	gm	Dorpsstraat	26	Heinkenszand	45675,319	388332,548
GEBOUWEN	bbp	Dorpsstraat	48	Heinkenszand	45802,866	388258,125
GEBOUWEN	bbp	Dorpsstraat	55	Heinkenszand	45810,488	388275,213
GEBOUWEN	rm	Dorpsstraat	71	Heinkenszand	45883,280	388254,063
GEBOUWEN	bbp	Dorpsstraat	99	Heinkenszand	45972,110	388127,172
GEBOUWEN	rm	Dorpsstraat	100	Heinkenszand	46062,522	388002,330
GEBOUWEN	rm	Dorpsstraat	141	Heinkenszand	46122,123	387995,680
GEBOUWEN	bbp	Dorpsstraat	159	Heinkenszand	46165,718	387893,837
GEBOUWEN	gm	Dorpsstraat	167	Heinkenszand	46162,105	387820,799
GEBOUWEN	rm	Dorpsstraat	183	Heinkenszand	46204,173	387702,016
GEBOUWEN	bbp	Dorpsstraat	42A	Heinkenszand	45758,511	388285,723
GEBOUWEN	rm	Heinkenszandseweg	44	Heinkenszand	44359,122	387069,438
GEBOUWEN	gm	Heinkenszandseweg	51	Heinkenszand	45779,617	387498,466
SLOTEN	bbp	Kerkdreef	4	Heinkenszand	45988,637	388253,314
GEBOUWEN	rm	Kerkdreef	4	Heinkenszand	46020,240	388221,143
MONPUNT	rm	Kerkdreef	4	Heinkenszand	46001,919	388247,878
HEKKEN	rm	Kerkdreef	4	Heinkenszand	45942,247	388150,215
GEBOUWEN	bbp	Kousendijk	1	Heinkenszand	44805,922	388290,812
GEBOUWEN	bbp	Kruissegewegje	1	Heinkenszand	46715,198	388404,748
GEBOUWEN	bbp	Nieuwlandsedijk	2	Heinkenszand	45859,904	385439,654
GEBOUWEN	bbp	Nissezandweg	1	Heinkenszand	46949,801	387243,621
GEBOUWEN	bbp	Noordlandseweg	8	Heinkenszand	45342,253	388912,223
GEBOUWEN	bbp	Oude Zanddijk	3	Heinkenszand	45087,075	386101,082
GEBOUWEN	bbp	Oude Zanddijk	12	Heinkenszand	45109,997	386639,618
GEBOUWEN	bbp	Oudelandseweg	4	Heinkenszand	44429,447	388113,332
GEBOUWEN	bbp	Stationsweg	15	Heinkenszand	45304,583	388585,803
GEBOUWEN	rm	Stationsweg	13Y	Heinkenszand	45322,087	388530,935
GEBOUWEN	rm	Stelleweg	6	Heinkenszand	44542,055	389857,873
GEBOUWEN	bbp	Stenevate	15	Heinkenszand	46293,533	388317,657
GEBOUWEN	bbp	Stenevate	17	Heinkenszand	46322,316	388313,851
GEBOUWEN	gm	't Dijkje	2	Heinkenszand	46166,187	388052,201
BIJGEBOUWEN	rm	Vijverstraat	6A	Heinkenszand	45599,708	388260,976
GEBOUWEN	bbp	Vlaandertsedijk	5	Heinkenszand	44864,628	386168,444
GEBOUWEN	bbp	Vrouwenweg	3	Hoedekenskerke	51957,158	384247,733
TERREINEN	gm	Kapuinhoekweg	0	Hoedekenskerke	52682,876	382103,056
GEBOUWEN	bbp	Kerkstraat	6	Hoedekenskerke	52404,423	382787,151
GEBOUWEN	rm	Kerkstraat	32	Hoedekenskerke	52444,821	382650,751
GEBOUWEN	bbp	Kerkstraat	36	Hoedekenskerke	52464,328	382617,859
GEBOUWEN	rm	Kerkstraat	38	Hoedekenskerke	52450,138	382578,967
GEBOUWEN	gm	Moertjesdijk	1	Hoedekenskerke	52403,109	384589,461
GEBOUWEN	rm	Molenstraat	46	Hoedekenskerke	51935,486	382972,944
BIJGEBOUWEN	bbp	Waardweg	1X	Hoedekenskerke	52409,340	382500,858
GEBOUWEN	bbp	A de Koningstraat	6	Kwadendamme	49931,915	383913,896
GEBOUWEN	rm	Fransjesweg	2	Kwadendamme	49926,230	382959,018
GEBOUWEN	rm	Groenewegje	3	Kwadendamme	50189,316	384907,351

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	bbp	Hugodijk	2	Kwadendamme	49097,313	384071,267
GEBOUWEN	rm	Johan Frisostraat	5	Kwadendamme	49917,468	383742,937
GEBOUWEN	bbp	Johan Frisostraat	16	Kwadendamme	49915,100	383777,702
GEBOUWEN	bbp	Johan Frisostraat	18	Kwadendamme	49887,035	383794,662
GEBOUWEN	bbp	Johan Frisostraat	20	Kwadendamme	49872,467	383786,239
GEBOUWEN	bbp	Johan Frisostraat	22	Kwadendamme	49860,853	383779,460
GEBOUWEN	bbp	Johan Frisostraat	26	Kwadendamme	49803,381	383735,912
GEBOUWEN	bbp	Johan Frisostraat	28	Kwadendamme	49795,843	383729,313
GEBOUWEN	gm	Kaneelpolderdijk	1	Kwadendamme	49856,374	384207,786
GEBOUWEN	bbp	Langeweegje	22	Kwadendamme	51253,112	384870,378
GEBOUWEN	rm	Langeweegje	43	Kwadendamme	50858,726	384573,597
BIJGEBOUWEN	rm	Langeweegje	43	Kwadendamme	50850,314	384586,458
BIJGEBOUWEN	rm	Langeweegje	43C	Kwadendamme	50888,792	384570,483
GEBOUWEN	bbp	Quistkostsedijk	1	Kwadendamme	48667,952	382632,000
GEBOUWEN	bbp	Slabbekoornseweg	1	Kwadendamme	51097,372	384374,471
GEBOUWEN	bbp	Vreelandsedijk	7	Kwadendamme	50397,024	384095,586
GEBOUWEN	bbp	Vreelandsedijk	9	Kwadendamme	50347,245	384098,809
GEBOUWEN	bbp	Vreelandsedijk	2A	Kwadendamme	49928,113	383990,552
GEBOUWEN	rm	Zwaaksedijk	2	Kwadendamme	50387,572	384665,800
GEBOUWEN	rm	Zwaaksedijk	6	Kwadendamme	49480,264	384871,486
GEBOUWEN	bbp	Burgemeester Lewestraat	11	Lewedorp	41380,264	390672,119
GEBOUWEN	bbp	Burgemeester Lewestraat	33	Lewedorp	40947,241	390514,282
GEBOUWEN	bbp	Dekkersweg	5	Lewedorp	40312,279	390370,870
GEBOUWEN	bbp	Maalweg	5	Lewedorp	41788,812	391246,866
GEBOUWEN	bbp	Maalweg	17	Lewedorp	42303,080	389261,282
GEBOUWEN	bbp	Nieuwe Kraaijertsedijk	24	Lewedorp	41501,614	390422,181
GEBOUWEN	bbp	Oostketelaarweg	1	Lewedorp	41892,155	391060,758
GEBOUWEN	bbp	Oude Kraaijertsedijk	14	Lewedorp	42535,910	390315,169
GEBOUWEN	bbp	Oude Veerweg	5	Lewedorp	39595,939	390921,069
GEBOUWEN	bbp	Oude Veerweg	8	Lewedorp	39683,222	390836,779
GEBOUWEN	bbp	Oude Veerweg	10	Lewedorp	39641,258	390838,166
GEBOUWEN	bbp	Postweg	5	Lewedorp	43031,406	390457,489
GEBOUWEN	bbp	Postweg	39	Lewedorp	40341,585	391039,852
GEBOUWEN	bbp	Roverweg	2	Lewedorp	41764,546	388791,298
GEBOUWEN	bbp	Steketeepad	11	Nieuwdorp	40610,053	388252,772
GEBOUWEN	bbp	Coudorp	3	Nieuwdorp	40494,766	388151,182
GEBOUWEN	bbp	Coudorp	23	Nieuwdorp	40802,303	387919,814
GEBOUWEN	bbp	Havenweg	4B	Nieuwdorp	40516,824	388184,520
GEBOUWEN	bbp	Hertenweg	5	Nieuwdorp	40124,584	388361,967
GEBOUWEN	gm	Kasteelweg	3	Nieuwdorp	41126,186	388840,319
BIJGEBOUWEN	bbp	Korenweg	0	Nieuwdorp	40993,319	388911,009
GEBOUWEN	bbp	Korenweg	15	Nieuwdorp	41016,717	389025,955
GEBOUWEN	bbp	Korenweg	15	Nieuwdorp	41028,349	389037,771
GEBOUWEN	rm	Landlustweg	1	Nieuwdorp	40122,577	387210,220
GEBOUWEN	bbp	Molendijk	55	Nieuwdorp	42161,202	387680,433
GEBOUWEN	bbp	Ring	2	Nieuwdorp	40684,066	388166,043
GEBOUWEN	bbp	Ring	21	Nieuwdorp	40713,304	388172,420
GEBOUWEN	bbp	Ring	41	Nieuwdorp	40714,827	388249,426
GEBOUWEN	bbp	Ring	65	Nieuwdorp	40659,595	388199,826
GEBOUWEN	bbp	Schippersweg	1	Nieuwdorp	41250,723	387492,492
GEBOUWEN	bbp	Sluisweg	1	Nieuwdorp	39871,694	389060,916
GEBOUWEN	bbp	Stoofweg	5	Nieuwdorp	41409,432	388052,162
GEBOUWEN	bbp	Stoofweg	7	Nieuwdorp	41508,840	387799,854
GEBOUWEN	bbp	Stoofweg	10	Nieuwdorp	41352,808	388009,102

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	bbp	Vleugelhofweg	4	Nieuwdorp	42376,441	387938,055
GEBOUWEN	bbp	Drieweg	2	Nisse	48958,326	385262,623
GEBOUWEN	bbp	Brilletjesdijk	3	Nisse	47018,585	384373,461
GEBOUWEN	bbp	Dorpsplein	14	Nisse	48329,720	386302,233
GEBOUWEN	rm	Dorpsplein	18	Nisse	48324,533	386276,896
GEBOUWEN	rm	Dorpsplein	19	Nisse	48319,394	386262,095
GEBOUWEN	bbp	Dorpsplein	24	Nisse	48314,288	386225,031
GEBOUWEN	rm	Dorpsplein	25	Nisse	48265,076	386197,698
GEBOUWEN	rm	Dorpsplein	27	Nisse	48234,252	386205,147
GEBOUWEN	rm	Dorpsplein	30	Nisse	48211,969	386242,038
GEBOUWEN	bbp	Dorpsplein	38	Nisse	48257,125	386349,325
GEBOUWEN	bbp	Dorpsplein	40	Nisse	48265,493	386363,348
GEBOUWEN	bbp	Dorpsplein	42	Nisse	48269,854	386375,555
GEBOUWEN	bbp	Dorpsplein	42	Nisse	48275,183	386379,847
GEBOUWEN	bbp	Dorpsplein	46	Nisse	48301,199	386399,122
GEBOUWEN	rm	Dorpsplein	49	Nisse	48270,661	386242,040
GEBOUWEN	bbp	Gerbernesseweg	5	Nisse	48375,194	386435,755
GEBOUWEN	bbp	Gerbernesseweg	7	Nisse	48382,882	386446,526
GEBOUWEN	bbp	Gerbernesseweg	17	Nisse	48476,800	386540,901
GEBOUWEN	rm	Gerbernesseweg	21	Nisse	48641,262	386738,864
GEBOUWEN	bbp	Kruiningenpolderweg	8	Nisse	48525,425	384182,569
GEBOUWEN	bbp	Lageweg	4	Nisse	47891,127	384674,188
GEBOUWEN	bbp	Lageweg	8	Nisse	48397,224	384623,848
GEBOUWEN	rm	Nissestelle	1	Nisse	48390,909	383889,729
GEBOUWEN	bbp	Nissestelleweg	5	Nisse	48360,566	383706,007
GEBOUWEN	bbp	Notenboomdijk	3	Nisse	47149,760	385880,634
GEBOUWEN	rm	Palmboomseweg	1	Nisse	50283,789	386151,231
GEBOUWEN	rm	Palmboomseweg	1	Nisse	50272,662	386130,590
GEBOUWEN	bbp	Paul Krügerstraat	12	Nisse	48258,769	386423,312
GEBOUWEN	bbp	Paul Krügerstraat	22	Nisse	48198,056	386460,793
GEBOUWEN	bbp	Paul Krügerstraat	24	Nisse	48183,040	386470,057
GEBOUWEN	gm	Rondepolderdijk	1	Nisse	48909,169	385101,480
GEBOUWEN	rm	Rondepolderdijk	1	Nisse	48907,372	385082,071
GEBOUWEN	bbp	van der Poest Clementstr	4	Nisse	48173,944	386203,870
GEBOUWEN	rm	van der Poest Clementstr	7	Nisse	48164,800	386137,014
GEBOUWEN	bbp	van der Poest Clementstr	25	Nisse	48040,682	386020,291
HEKKEN	rm	Zuidweg	0	Nisse	48361,818	386169,369
GEBOUWEN	bbp	Zuidweg	8	Nisse	48648,761	385999,246
GEBOUWEN	bbp	Zuidweg	1B	Nisse	48288,084	386319,409
MEUBILAIR	rm	Zuidweg	1B	Nisse	48294,274	386335,784
GEBOUWEN	bbp	Burgemeester v Lierestr	3	Oudelande	48284,333	381084,735
GEBOUWEN	rm	Burgemeester v Lierestr	5	Oudelande	48310,161	381070,543
GEBOUWEN	bbp	Burgemeester v Lierestr	20	Oudelande	48255,892	381094,120
GEBOUWEN	bbp	Burgemeester v Lierestr	30	Oudelande	48252,211	381044,960
GEBOUWEN	rm	Dierikweg	1	Oudelande	48171,535	381838,698
GEBOUWEN	rm	Dierikweg	1	Oudelande	48207,225	381761,789
GEBOUWEN	rm	Dierikweg	1	Oudelande	48200,826	381748,644
GEBOUWEN	rm	Dierikweg	1	Oudelande	48181,295	381782,768
GEBOUWEN	rm	Dierikweg	1	Oudelande	48215,042	381796,263
GEBOUWEN	bbp	Doelstraat	2	Oudelande	48241,691	381160,095
GEBOUWEN	bbp	Everingse Binnendijk	4	Oudelande	47957,817	379844,080
GEBOUWEN	gm	Kruiputsedijk	3	Oudelande	47754,907	382342,639
GEBOUWEN	bbp	Kruiputsedijk	6	Oudelande	47733,579	382302,251
GEBOUWEN	bbp	Kruiputsedijk	8	Oudelande	47893,291	382337,375

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	bbp	Kruiuitsedijk	12	Oudelande	48229,120	382368,692
GEBOUWEN	bbp	Lindestraat	5	Oudelande	48349,603	381094,558
GEBOUWEN	bbp	Lindestraat	7	Oudelande	48394,742	381097,338
GEBOUWEN	bbp	Lindestraat	20	Oudelande	48347,475	381044,480
GEBOUWEN	bbp	Lindestraat	28	Oudelande	48376,455	381063,052
GEBOUWEN	bbp	Lindestraat	32	Oudelande	48444,482	381087,725
GEBOUWEN	bbp	Lindestraat	34	Oudelande	48463,076	381105,704
GEBOUWEN	bbp	Ovezandseweg	5	Oudelande	47740,996	381443,817
GEBOUWEN	bbp	Slagtweistraat	23	Oudelande	48205,506	381119,775
GEBOUWEN	bbp	Slagtweistraat	27	Oudelande	48211,720	381142,123
GEBOUWEN	rm	Stationsstraat	8	Oudelande	48466,178	381514,495
BIJGEBOUWEN	rm	Stationsstraat	8	Oudelande	48480,983	381517,895
GEBOUWEN	gm	Tolhoekweg	1	Oudelande	47285,999	380894,053
GEBOUWEN	bbp	Vijfzoodijk	3	Oudelande	49273,624	379856,606
GEBOUWEN	bbp	Wilhelminastraat	4	Oudelande	48245,563	380989,893
GEBOUWEN	bbp	Wilhelminastraat	8	Oudelande	48222,456	380950,342
GEBOUWEN	bbp	Wilhelminastraat	23	Oudelande	48241,952	380927,258
GEBOUWEN	bbp	Wilhelminastraat	27	Oudelande	48218,352	380882,144
GEBOUWEN	bbp	Wilhelminastraat	37	Oudelande	48124,791	380846,373
GEBOUWEN	bbp	Zwinweg	2	Oudelande	48000,935	380855,161
GEBOUWEN	bbp	Baandijk	6	Ovezande	44830,195	383992,574
GEBOUWEN	bbp	Baandijk	13	Ovezande	44208,120	383696,706
GEBOUWEN	bbp	Bloemenstraat	37	Ovezande	45942,882	383256,841
GEBOUWEN	rm	Hollestelleweg	1	Ovezande	43567,618	384704,339
GEBOUWEN	bbp	Hollestelleweg	2	Ovezande	43334,294	384708,758
GEBOUWEN	bbp	Hollestelleweg	7	Ovezande	42959,789	384554,041
GEBOUWEN	bbp	Hollestelleweg	8	Ovezande	42882,685	384356,196
GEBOUWEN	bbp	Hollestelleweg	9	Ovezande	42732,175	384216,071
GEBOUWEN	rm	Hoofdstraat	35	Ovezande	46171,998	383313,847
GEBOUWEN	gm	Hoofdstraat	54	Ovezande	46097,889	383407,027
GEBOUWEN	gm	Hoofdstraat	58	Ovezande	46078,284	383465,411
GEBOUWEN	bbp	Hoofdstraat	89	Ovezande	45840,822	383617,826
GEBOUWEN	rm	Kerkplein	4	Ovezande	46144,485	383296,811
GEBOUWEN	rm	Kolaardsweg	1	Ovezande	45192,162	384130,241
GEBOUWEN	bbp	Korte Noordweg	5	Ovezande	42064,661	384617,640
GEBOUWEN	bbp	Landweg	1	Ovezande	46230,338	382849,897
GEBOUWEN	rm	Molenweg	4X	Ovezande	44905,964	383656,562
GEBOUWEN	bbp	Nieuwstraat	20	Ovezande	46379,318	383090,609
GEBOUWEN	bbp	Noldijk	6	Ovezande	46539,539	384492,290
GEBOUWEN	bbp	Oud Ovezandseweg	1	Ovezande	45894,956	383664,994
GEBOUWEN	bbp	Oud Ovezandseweg	30	Ovezande	46667,435	383664,024
GEBOUWEN	gm	's-Heerenhoeksedijk	27	Ovezande	42372,517	383764,019
GEBOUWEN	rm	's-Heerenhoeksedijk	54	Ovezande	42321,698	384048,610
BIJGEBOUWEN	rm	's-Heerenhoeksedijk	54	Ovezande	42320,019	384080,907
GRAS	rm	Bergweg	0	's-Gravenpolder	50456,264	386921,988
GEBOUWEN	rm	Bosseweide	1	's-Gravenpolder	51558,869	386450,024
GEBOUWEN	bbp	Goesestraatweg	44	's-Gravenpolder	51949,033	387976,746
MONPUNT	rm	Goesestraatweg	44	's-Gravenpolder	52026,910	388045,775
GEBOUWEN	bbp	Goesestraatweg	45	's-Gravenpolder	51895,222	388338,120
GEBOUWEN	bbp	Groeweg	5	's-Gravenpolder	52172,667	388728,970
GEBOUWEN	rm	Kloetingseweg	19	's-Gravenpolder	51687,977	388773,531
GEBOUWEN	rm	Korenhalmdijk	11	's-Gravenpolder	51513,861	386106,449
GEBOUWEN	bbp	Langeweg	40	's-Gravenpolder	52141,802	386733,389
GEBOUWEN	gm	Lenshoekdijk	15	's-Gravenpolder	51752,957	385942,674

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	gm	Lenshoekdijk	17	's-Gravenpolder	51803,256	385922,334
GEBOUWEN	bbp	Nieuwe Hoondertsedijk	6	's-Gravenpolder	52206,613	385372,229
GEBOUWEN	bbp	Pietersweg	1	's-Gravenpolder	52397,418	388269,500
GEBOUWEN	bbp	Provincialeweg	7	's-Gravenpolder	51357,644	386354,528
GEBOUWEN	bbp	Provincialeweg	8	's-Gravenpolder	51299,051	386363,007
GEBOUWEN	bbp	Provincialeweg	10	's-Gravenpolder	51190,401	386282,300
GEBOUWEN	bbp	Provincialeweg	12	's-Gravenpolder	51169,563	386266,585
GEBOUWEN	gm	Provincialeweg	27	's-Gravenpolder	51191,103	386227,188
GEBOUWEN	bbp	Raadhuisstraat	31	's-Gravenpolder	51644,328	386370,075
GEBOUWEN	bbp	Raadhuisstraat	33	's-Gravenpolder	51646,730	386361,157
GEBOUWEN	rm	Schoorkenszandweg	27	's-Gravenpolder	50039,696	385610,100
GEBOUWEN	bbp	Schuitweg	19	's-Gravenpolder	51395,263	386553,942
GEBOUWEN	bbp	Schuitweg	21	's-Gravenpolder	51381,833	386610,842
GEBOUWEN	bbp	's-Gravenstraat	1	's-Gravenpolder	51475,786	386461,822
GEBOUWEN	bbp	's-Gravenstraat	30	's-Gravenpolder	51677,480	386523,968
GEBOUWEN	bbp	's-Gravenstraat	44	's-Gravenpolder	51816,596	386545,410
GEBOUWEN	bbp	's-Gravenstraat	47A	's-Gravenpolder	51649,342	386556,509
GEBOUWEN	bbp	Baarsdorp	2	's-Heer Abtskerke	47378,976	389462,414
GEBOUWEN	bbp	Grotedijk	1	's-Heer Abtskerke	47122,839	388162,726
GEBOUWEN	rm	Kerkring	2	's-Heer Abtskerke	50364,736	387947,350
GEBOUWEN	rm	Kerkring	3	's-Heer Abtskerke	50412,715	387989,110
GEBOUWEN	bbp	Kerkring	5	's-Heer Abtskerke	50412,046	387967,335
GEBOUWEN	bbp	Kerkring	6	's-Heer Abtskerke	50415,836	387952,931
GEBOUWEN	bbp	Kerkring	7	's-Heer Abtskerke	50409,458	387933,050
GEBOUWEN	bbp	Kerkring	9	's-Heer Abtskerke	50389,781	387903,751
GEBOUWEN	bbp	Kerkring	11	's-Heer Abtskerke	50374,091	387892,270
GEBOUWEN	gm	Kerkring	13	's-Heer Abtskerke	50337,020	387867,460
GEBOUWEN	rm	Kerkring	18	's-Heer Abtskerke	50356,933	387988,720
GEBOUWEN	bbp	Kloetingseweg	1	's-Heer Abtskerke	50390,180	388017,748
GEBOUWEN	bbp	Kloetingseweg	9	's-Heer Abtskerke	50420,860	388054,690
GEBOUWEN	bbp	Kloetingseweg	2A	's-Heer Abtskerke	50460,350	388027,640
GEBOUWEN	rm	Oude Hoeveweg	8	's-Heer Abtskerke	47473,642	389239,955
GEBOUWEN	rm	Polderweg	29	's-Heer Abtskerke	51121,592	386952,767
GEBOUWEN	rm	Polderweg	29	's-Heer Abtskerke	51132,521	386962,665
TERREINEN	rm	Rijksweg 58	0	's-Heer Abtskerke	47391,564	389560,925
GEBOUWEN	gm	Sinoutskerke	10	's-Heer Abtskerke	49161,048	388186,435
GEBOUWEN	bbp	Westhofsezandweg	2	's-Heer Abtskerke	46821,736	389480,132
GEBOUWEN	rm	Zuidweg	35	's-Heer Abtskerke	50241,966	387200,320
GEBOUWEN	rm	Beeldhoeveweg	12	's-Heerenhoek	43679,177	385353,870
GEBOUWEN	gm	Benedenstraat	3	's-Heerenhoek	42497,091	385998,675
GEBOUWEN	bbp	Borsselsedijk	50	's-Heerenhoek	41314,503	386201,514
GEBOUWEN	bbp	Borsselsedijk	54	's-Heerenhoek	41680,365	386224,344
GEBOUWEN	rm	Deken Holtkampstraat	9	's-Heerenhoek	42614,490	386249,263
GEBOUWEN	bbp	Heinkenszandseweg	10	's-Heerenhoek	42801,650	386984,143
GEBOUWEN	bbp	Heinkenszandseweg	40	's-Heerenhoek	43743,894	387052,654
GEBOUWEN	bbp	Lange Noordweg	2	's-Heerenhoek	42123,391	385386,984
GEBOUWEN	bbp	Nassauweg	30	's-Heerenhoek	42919,595	387198,923
GEBOUWEN	rm	's-Heerenhoeksedijk	5	's-Heerenhoek	42500,652	385676,776
GEBOUWEN	bbp	's-Heerenhoeksedijk	14	's-Heerenhoek	42069,723	385595,426
GEBOUWEN	bbp	Stoofweg	24	's-Heerenhoek	41911,876	386561,878
GEBOUWEN	bbp	Vleugelhofweg	1	's-Heerenhoek	42671,609	387935,958
GEBOUWEN	gm	Vleugelhofweg	2	's-Heerenhoek	43016,965	388092,549
GEBOUWEN	bbp	Werrilaan	2	's-Heerenhoek	42547,730	385917,775
GEBOUWEN	gm	Werrilaan	6	's-Heerenhoek	42579,429	385888,080

type bouwwerk	cate- gorie*	straat	nr.	plaats	x-coördinaat	y-coördinaat
GEBOUWEN	gm	Werrilaan	11	's-Heerenhoek	42612,917	385953,463
GEBOUWEN	bbp	Werrilaan	19	's-Heerenhoek	42651,939	385956,660
GEBOUWEN	rm	West Langeweg	3	's-Heerenhoek	43056,457	385471,007

* onderscheid wordt gemaakt tussen beeldbepalende panden (bbp), gemeentelijke monumenten (gm) en rijksmonumenten (rm)